

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2022-23

Cymeradwywyd gan y Cyngor [x]

Cynnwys

1	Crynodeb Gweithredol	3
2	Asesiad o effeithiolrwydd prif elfennau'r fframwaith llywodraethu	5
3	Cyflawniadau ym maes Llywodraethu Corfforaethol yn ystod 2022-23.....	7
4	Barn am lefel y sicrwydd y gall y trefniadau llywodraethu ei rhoi.....	36
5	Y materion a nodwyd ar gyfer y llynedd (2022-2023).....	42
6	Cynllun gweithredu y cytunwyd ar gyfer materion i'w hystyried yn ystod 2023-2024	67
7	Casgliad.....	72
8	Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	72

DRAFT

1 CRYNODEB GWEITHREDOL

Mae Cyngor Sir Ceredigion ('y Cyngor') yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gyflawni yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu, bod cyfrif priodol amdano a'i fod yn cael ei ddefnyddio mewn ffordd ddarbodus, effeithlon ac effeithiol.

Mae'r Cyngor hefyd wedi ymrwymo i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol ei ddinasyddion. Caiff yr ymrwymiad hwnnw ei egluro yn Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 y Cyngor ac mae'n disgrifio sut y bydd y Cyngor yn mynd i'r afael â'r heriau sydd o'i flaen ac yn manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd. Gweledigaeth y Cyngor ar gyfer y cyfnod hwn yw bod y Cyngor *'yn darparu gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog cynaliadwy sy'n rhoi gwerth am arian er mwyn cynnal economi gref, amgylchedd iach a hyrwyddo lles ein pobl a'n cymunedau'* a bwriedir gwireddu'r weledigaeth trwy gyflawni'r Blaenoriaethau Corfforaethol, sef:

1. Hybu'r Economi; Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth;
2. Creu cymunedau gofalgarg ac iach;
3. Darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a galluogi pobl o bob oed i ddysgu;
4. Creu cymunedau cynaliadwy a gwyrdd sydd wedi'u cysylltu'n dda â'i gilydd.

I fod yn llwyddiannus, rhaid bod gan y Cyngor sylfaen gref o drefniadau llywodraethu da a rheolaeth ariannol gadarn. Mae Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol y Cyngor yn sicrhau ein bod yn gwneud y pethau iawn, yn y ffordd iawn, yn unol â'n gwerthoedd. Ategir y Cod Lleol gan Fframwaith Sicrwydd Llywodraethu sy'n egluro'r sicrwydd y bydd y Cyngor yn ceisio ei gael, a'r modd y gwneir hynny.

Mae copi o God Llywodraethu Corfforaethol Lleol a Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor ar gael ar wefan y Cyngor yn

<https://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/cynghorwyr-a-phwyllgorau/datganiad-llywodraethu-blynyddol/>

Dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, mae dyletswydd ar y Cyngor hefyd i drefnu ei fod yn sicrhau gwelliant parhaus yn y modd y caiff ei swyddogaethau eu cyflawni, gan ystyried cyfuniad o ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd. Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, rhaid i'r Cyngor sicrhau bod trefniadau priodol ar waith ar gyfer llywodraethu ei fusnes a hwyluso camau i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risgiau. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) mewn grym ac mae'r Cyngor wedi cymryd y camau angenrheidiol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth.

Datblygwyd Fframwaith Llywodraethu yn 2010 ac mae wedi'i ddiwygio yn unol â fframwaith CIPFA/SOLACE, *Delivering Good Governance in Local Government 2016*. Defnyddir y fframwaith i adolygu'r trefniadau llywodraethu bob blwyddyn.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 hefyd yn cyflwyno trefniadau llywodraethu newydd ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Mae'n ofynnol i gyrff cyhoeddus ymgymryd â datblygu cynaliadwy. Mae'r Ddeddf yn rhoi dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus i bennu a chyhoeddi amcanion llesiant sydd i gyfrannu cymaint ag y modd i'r saith nod llesiant cenedlaethol. Mae disgwyl hefyd iddynt gymryd pob cam rhesymol tuag at gyflawni eu hamcanion.

Yn dilyn yr adolygiad ac yn unol â gofynion y Fframwaith, mae Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol mewn grym ac wedi'i adolygu ar gyfer 2023-24.

Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol yn dod â holl drefniadau'r Cyngor ar gyfer llywodraethu ac atebolrwydd ynghyd mewn un ddogfen. Mae'r Cod yn seiliedig ar y canllawiau arfer gorau a nodir yn fframwaith CIPFA/SOLACE, *Delivering Good Governance in Local Government*.

Yn dilyn adolygiad gan Archwilio Cymru o Wasanaeth Cynllunio'r Cyngor a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod Ebrill i Orffennaf 2021 (cyhoeddwyd yr adroddiad yn Hydref 2021), mae'r Cyngor yn gweithio i gefnogi Archwilio Cymru gyda'u Hadolygiad Dilynol o'r Gwasanaeth Cynllunio. Ymatebir i unrhyw argymhellion fel cyfeiriad yn y cynllun gweithredu isod.

Mae Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar y fframwaith rhyngwladol *International Framework: Good Governance in the Public Sector* (CIPFA/IFAC, 2014) a'r saith egwyddor a ganlyn:

- A: Ymddwyn gydag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cadarn i werthoedd moesegol, a pharchu rheolaeth y gyfraith
- B: Sicrhau ei fod yn agored ac yn ymgysylltu'n gynhwysfawr â rhanddeiliaid
- C: Diffinio canlyniadau yn nhermau buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy
- D: Penderfynu ar yr ymyriadau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r canlyniadau arfaethedig gystal ag y bo modd
- E: Datblygu capasiti'r sefydliad, gan gynnwys gallu ei arweinwyr a'r unigolion oddi mewn iddo
- F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a thrwy reoli arian cyhoeddus yn gadarn
- G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Bob blwyddyn, mae'n ofynnol i'r Cyngor Iunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol (y ddogfen hon), sy'n esbonio sut y mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r saith egwyddor craidd a'r is-egwyddorion sydd yn ei Fframwaith Llywodraethu a'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol, a sut y mae'n bodloni gofyniad Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn yn rhoi sicrwydd ynghylch cydymffurfio ar gyfer y flwyddyn sy'n dod i ben ar 31 Mawrth 2023 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon.

Mae Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn cydnabod pwysigrwydd cael sylfaen gref o ran trefniadau llywodraethu da a rheolaeth ariannol gadarn. Maent yn addo ymrwymo i fynd i'r afael â'r materion a gaiff eu hamlygu yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn, a gwella trefniadau llywodraethu'r Cyngor ymhellach.

Mae'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr yn cadarnhau eu bod wedi cael eu hysbysu ynghylch goblygiadau'r adolygiad gan yr uwch-reolwyr a'r Pwyllgor Archwilio, ac maent yn fodlon y bydd y camau a amlinellir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn yn mynd i'r afael â'r meysydd ar gyfer gwella.

Llofnodwyd ar ran **Cyngor Sir Ceredigion**

Arweinydd y Cyngor

Dyddiad: xx/xx/xxxx

Prif Weithredwr

Dyddiad: xx/xx/xxxx

2 Asesiad o effeithiolrwydd prif elfennau'r Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddangos bod ganddo'r trefniadau llywodraethu corfforaethol angenrheidiol ar waith i berfformio'n effeithiol.

Mae Arweinydd y Cyngor yn darparu cyfeiriad strategol clir ac mae'r Cyfansoddiad yn diffinio rolau'r Cynghorwyr a'r Swyddogion yn glir. Mae Timau Archwilio Mewnol ac Allanol, y Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi ymrwymo i sicrhau bod y trefniadau llywodraethu yn effeithiol ac yn gadarn.

Mae'r Cyngor wedi cynnal adolygiad blynyddol o effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu yn erbyn fframwaith CIPFA/SOLACE, *Delivering Good Governance in Local Government* (2016). Roedd yr adolygiad yn cynnwys gweithdy ar gyfer Aelodau/Swyddogion, lle y dadansoddwyd ac adolygwyd dogfen Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor, a'r newidiadau pellach a wnaed ar ôl y gweithdy wedi'u hadrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cafwyd cyfraniadau i'r adolygiad gan yr Aelodau a ganlyn: Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghyd â chynghorydd ac

aelodau lleyg y Pwyllgor. Yn ogystal, roedd y canlynol hefyd wedi cymryd rhan: Swyddog Monitro; Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol; Swyddog Llywodraethu; Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Gwasanaethau Democrataidd; Rheolwr Corfforaethol–Gwasanaethau Democrataidd; Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Pobl a Threfniadaeth; a Rheolwr Corfforaethol–Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd.

Yn ystod y gweithdy, cyflwynwyd a sgoriwyd pob ymddygiad ar sail system sgorio, fel a ganlyn:

- 1/2 Annerbyniol – angen gweithredu'n syth
- 3/4 Yn llai na boddhaol – angen gweithredu ar frys (cyn pen 3-6 mis)
- 5/6 Boddhaol – angen gweithredu (cyn diwedd y flwyddyn, 9-12 mis)
- 7/8 Derbyniol – gallai fod angen mân addasiadau
- 9/10 Da – ystyrir bod y Llywodraethu, yn gyffredinol, yn dda a'i fod yn bodloni arfer gorau – nid oes angen unrhyw gamau gweithredu pellach

Mae pob sgôr yn y Ddogfen Fframwaith Reoleiddio yn sgôr allan o 10 e.e. mae sgôr 7/8 yn golygu sgôr rhwng 7 a 8 allan o gyfanswm o 10 marc.

Dosbarthwyd y Fframwaith Llywodraethu i swyddogion eraill sydd â chyfrifoldebau llywodraethu/rheoli yn y Cyngor hefyd. Cyflwynwyd y fframwaith adolygu i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17 Ionawr 2023.

Mae effeithiolrwydd y Fframwaith Llywodraethu yn seiliedig ar dystiolaeth a sicrwydd sy'n deillio o:

- Archwiliadau ac Arolygiadau Mewnol ac Allanol;
- Rheolaeth Ariannol;
- Rheoli Risgiau a Pherfformiad;
- Safonau Moesegol a Chyfreithiol;
- Y Cyfarwyddwyr Corfforaethol ac Uwch-Reolwyr Eraill, gan gynnwys Swyddog Adran 151 a'r Swyddog Monitro;
- Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio; a'r
- Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu.

Yn ogystal, mae'r Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiad annibynnol o'r Fframwaith Llywodraethu ac o'r dull sgorio a'r dystiolaeth bob blwyddyn. Cwblhawyd yr adolygiad o Fframwaith 2022/23 ym mis Ionawr 2023, gan gynnig sicrwydd 'uchel' bod system gadarn o ran craffu a chadernid yn ei lle. Adroddwyd hyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Mawrth 2023.

Mae'r Cyngor wedi llunio Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol sy'n amlinellu'r systemau a'r prosesau, y diwylliannau a'r gwerthoedd a ddefnyddir i gyfarwyddo a rheoli'r awdurdod, ac sy'n amlinellu'r gweithgareddau a ddefnyddir ganddo i fod yn atebol i'r gymuned, ymgysylltu â hi a'i harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro'r

modd y caiff ei amcanion strategol eu cyflawni, gan ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol cost-effeithiol.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan bwysig o'r cod hwnnw, a bwriedir iddi reoli risg at lefel resymol. Ni all ddileu pob risg y bydd yr awdurdod yn methu â chyflawni ei bolisiau, ei nodau a'i amcanion, ac felly dim ond sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd y gall ei roi. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses barhaus y bwriedir iddi adnabod a blaenoriaethu'r risgiau sy'n ymwneud â chyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor; gwerthuso'r tebygolrwydd y bydd y risgiau hynny'n digwydd a'u heffaith os byddant yn digwydd; a rheoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol a darbodus.

Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol ar gael ar wefan y Cyngor yn <https://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/cynghorwyr-a-phwyllgorau/datganiad-llywodraethu-blynyddol/>

Mae cod Rheolaeth Ariannol CIPFA yn gosod safonau rheolaeth ariannol ar gyfer awdurdodau lleol. Ei nod yw cefnogi arferion effeithiol o ran rheolaeth ariannol a chynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd cyllidebol. Mae Swyddog Adran 151 wedi cynnal adolygiad hunanasesu ac yn fodlon bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r cod.

3 Cyflawniadau ym maes Llywodraethu Corfforaethol yn ystod 2022-23

Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol yn amlinellu ymrwymiad yr awdurdod lleol i egwyddorion llywodraethu da. Yn y paragraffau canlynol, amlinellir y cyflawniadau ym maes Llywodraethu Corfforaethol yn ystod 2022-23.

A. Ymddwyn gydag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cadarn i werthoedd moesegol, a pharchu rheolaeth y gyfraith:

Ymddwyn gydag uniondeb

- Cod Ymddygiad i Aelodau (diweddarwyd yn 2016) sydd ar gael ar wefan y Cyngor, ei fewnwyd (CeriNet) dan Adnoddau Cynghorwyr, ac yn y Cyfansoddiad.
- Siart Llif Cod Ymddygiad yr Aelodau (diweddarwyd yn 2016).
- Cod Ymddygiad i Swyddogion* (adolygiad wedi'i gynnal ac wrthi'n aros i gael ei gymeradwyo), sydd ar gael gyda'r holl bolisiau a strategaethau Corfforaethol trwy wefan y Cyngor/CeriNet.
- Hyfforddiant Ymsefydlu gorfodol a hyfforddiant dilynol am y Cod Ymddygiad a moeseg i'r holl Aelodau.
- Darparwyd hyfforddiant ynghylch Moeseg/Twyll ar y cyd ag yswiriwr y Cyngor yn ystod gweithdy chwarterol 2021 y Rheolwyr Corfforaethol gan fod yn sail i fodiwl e-ddysgu ar gyfer yr holl Staff.
- Mae Archwilio Mewnol a'r Gwasanaethau Llywodraethu, gan gydweithio â Dysgu a Datblygu, wedi paratoi senarios ar gyfer hyfforddiant. Cefnogwyd yr hyfforddiant gan adolygiad a gynhaliwyd yn ddiweddar o Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgwrwobrwyo (gan gynnwys Atal Gwyngalchu Arian) y Cyngor.

- Rhoddir cyngor dydd i ddydd gan y Swyddog Monitro a'r Swyddog Cymorth Craffu.
- Polisi Disgyblu (Tachwedd 2017) (i'w adolygu 2024/25)
- Adolygiadau Datblygiad Personol wedi'u cynnal i adolygu perfformiad.
- Cofrestr o fuddiannau Aelodau, sydd ar gael gan Wasanaethau Democrataidd y Cyngor, wedi'i adolygu gan y Swyddog Monitro.
- Mae ffurflenni Datgelu Budd a Lletygarwch i Swyddogion ac Aelodau ar CeriNet.
- Y Swyddog Monitro yn cadw golwg ac yn adolygu ffurflenni Prif Swyddogion yn flynyddol.
- Mae'r Swyddog Monitro yn cynghori Prif Swyddogion ac Aelodau ar yr angen i ddatgelu cysylltiadau personol agos â Swyddogion neu Aelodau eraill.
- Mae'r Swyddog Monitro yn parhau i gynghori Swyddogion ynghylch ffurflenni buddiannau. Ceir nodiadau atgoffa rheolaidd trwy gyfrwng Diweddariadau Newyddion ar system CeriNet ac yn y Grŵp Arweiniol.
- Gweithgarwch cyfateb data'r Fenter Twyll Genedlaethol (NFI) i amlygu staff sy'n gyfarwyddwyr cwmnïau sydd â chysylltiadau â'r Cyngor – bydd Archwilio Mewnol yn ymchwilio i unrhyw ddiffyg datgelu ac yn adrodd i'r Swyddog Monitro.
- Ymestyn y broses datgelu budd i gynnwys gofyniad ynghylch pobl gysylltiedig: Aelodau a Swyddogion i ddatgelu os ydynt yn perthyn yn agos i Swyddogion neu Aelodau eraill neu athrawon. Mae angen datganiad/ffurflen benodol yn nodi a yw hyn yn cynnwys Prif Swyddog (ac i nodi'r berthynas).
- Ymestyn y broses datgelu budd i gynnwys gofyniad bod Aelodau yn nodi swyddi Cyfarwyddwyr – enw a rhif y cwmni, di-dâl/â thâl, budd preifat neu benodiad gan y Cyngor. Y Swyddog Monitro i atgoffa'r Aelodau o'r angen i ddatgelu'n gywir pob swydd Cyfarwyddwr (gan gynnwys cwmnïau segur).
- Ymestyn y broses datgelu budd i gynnwys gofyniad bod Aelodau yn nodi rôl o fewn aelodaeth – arsylwr, aelod, gwirfoddolwr, aelod o'r Pwyllgor, aelod Bwrdd neu Ymddiriedolwr.
- Datgelu buddiannau swyddogion i gynnwys gofyniad i ddatgan a ydynt hwy neu aelod agos o'r teulu, neu unrhyw berson neu sefydliad sy'n gweithredu ar eu rhan, ar Fwrdd, pwyllgor rheoli neu grŵp rheoli arall sefydliad y mae'r Cyngor yn ymwneud yn sylweddol ag ef.
- Mae adolygiad wrthi'n cael ei gynnal o'r cyrff allanol sydd wedi penodi Aelodau, gan gynnwys gwerth ychwanegol, a diweddarau'r Cyfansoddiad.
- Y Swyddog Monitro i wneud ymholiadau gydag ysgrifenyddion cwmnïau yn ôl yr angen i ganfod sail buddiannau Aelodau sy'n ymddiriedolwyr/Cyfarwyddwyr mewn sefydliadau neu gwmnïau elusennol, a'r rhesymeg. Gwneir ymdrech i ddiwygio Erthyglau Cymdeithasu neu ymddiswyddiad cyfarwyddwyr y Cyngor os oes angen.
- Mae gofyn i aelodau ddiweddarau'r Gofrestr Fuddiannau yn unol â'r Cod Ymddygiad, a phob blwyddyn, yn ogystal mae'n gyfle i gyfeirio at unrhyw rolau/cysylltiadau personol agos ac ati. Yn ogystal, rhaid i Aelodau ddatgelu buddiannau mewn cyfarfodydd, mae hyn yn cynnwys aelodau annibynnol/lleyg.
- Cadw Cofrestr Swyddi dan Gyfyngiad Gwleidyddol ar gyfer Swyddogion a Pholisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol ar gael i weithwyr ar CeriNet. Cyhoeddi Cofrestr o Swyddi o dan Gyfyngiad Gwleidyddol ar wefan y Cyngor.
- Ffurflenni goddefebau (*dispensations*) i aelodau wedi'u diweddarau yn 2022.
- Y Swyddog Monitro yn cwrdd ag arweinwyr grwpiau gwleidyddol bob chwarter i ystyried eu dyletswyddau newydd i gynnal safonau ymddygiad Aelodau yn eu grŵp.
- Arweinwyr grwpiau gwleidyddol i gydweithio â'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn ôl yr angen i gyflawni eu dyletswyddau newydd.

- Arweinwyr grwpiau gwleidyddol i gwblhau templed sy'n nodi'r camau a gymerwyd i ddangos cydymffurfiaeth â'u dyletswyddau newydd.
- Gweithdrefn Penderfyniadau Lleol ar gyfer Aelodau: Aelod heb grŵp/cysylltiad gwleidyddol yn cael cyngor/cefnogaeth Cadeirydd/Is-Gadeirydd y Cyngor.
- Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau wedi cael hyfforddiant ar ei ddyletswyddau newydd (o fis Mai 2022) dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ('Deddf 2021').
- Diwygiwyd Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Rheoli Datblygu i nodi'n glir ei ddiben, ei rôl a'i gyfrifoldebau, a sut mae'n cysylltu â Blaenoriaethau Corfforaethol.
- Diwygiwyd y ddogfen Gweithdrefnau Gweithredol ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu. Mae proses 'cyfnod callio' wedi'i sefydlu er mwyn adolygu ceisiadau cynllunio, a allai, o'u cymeradwyo, fod yn wyro sylweddol oddi wrth bolisi.
- Mae'r Cynllun Dirprwyo yn cynnwys meini prawf ar gyfer ceisiadau y mae'n rhaid eu cyfeirio at y Pwyllgor Rheoli Datblygu, a'r ceisiadau hynny y gellir eu dirprwyo i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol.
- Mae Protocol Arfer Da i Gynghorwyr yn y Pwyllgor Rheoli Datblygu wedi'i lunio a'i gynnwys yn y Cyfansoddiad.
- Mae perthynas waith dda yn bodoli gyda'r holl brif reoleiddwyr.
- Caiff y Cyfansoddiad ei adolygu'n rheolaidd, gyda diweddariadau parhaus yn ôl yr angen, gan gynnwys cyflwyno newidiadau arfaethedig i Weithgor Trawsbleidiol y Cyfansoddiad, i wneud argymhellion i'r Cyngor ar newidiadau i'r Cyfansoddiad. Y Swyddog Monitro/Swyddog Llywodraethu yn adrodd i'r Cyngor i ddiweddarau dirprwyaethau a'r Cyfansoddiad.
- Mae Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 yn cynnwys Amcanion Llesiant Corfforaethol sy'n nodi blaenoriaethau ac amcanion lefel uchel y Cyngor ynghyd â chamau gweithredu ategol yn flynyddol.
- Mae'r Amcanion Llesiant a Gwella yn adeiladu ar y meysydd blaenoriaeth a nodwyd yn Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 ac fe'u hadolygir yn flynyddol. Datblygir y rhain mewn ymgynghoriad â'r cyhoedd ac Aelodau.
- Rhaid i bob aelod o staff gwblhau modiwl hyfforddi E-ddysgu gorfodol ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.
- Ystyrir materion ynghylch ymddygiad a safonau Aelodau gan Bwyllgor Moeseg a Safonau y Cyngor. Cynhelir cyfarfodydd cyhoeddus yn rheolaidd, ac fe'u cadeirir gan unigolyn annibynnol – pennu goddefebau, ac ystyried materion strategol/polisi a chael diweddariadau gan achosion Panel Dyfarnu Cymru (APW) a chanfyddiadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Rhoddir cyngor i'r Pwyllgor a'r Aelodau gan y Swyddog Monitro a'r Swyddog Safonau.
- Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Moeseg a Safonau i'r Cyngor ym mis Hydref 2022.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cyfarfod yn rheolaidd i ystyried adroddiadau llywodraethu ac adroddiadau gan reolydd allanol. Caiff ei gadeirio gan aelod anweithredol.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cynnal ymarfer meincnodi bob blwyddyn er mwyn cynnig sicrwydd pellach am yr adolygiad ar y broses Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae'r Swyddog Monitro yn adolygu ac yn adrodd ar y broses yn flynyddol.
- Mae 'Strategaeth i Oresgyn Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwy (gan gynnwys Atal Gwyngalchu Arian)' effeithiol ar waith (diweddarwyd Mehefin 2021).
- Cyflwynir Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol ynghylch Atal Twyll i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar ddiwedd y flwyddyn.

- Diweddarir aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am dwyll gan gynnwys adroddiad atal twyll blynyddol Archwilio Mewnol a gyflwynir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar ddiwedd y flwyddyn.
- Cynhaliwyd Archwiliad Moeseg yn ystod 2019. Gwnaed gwaith Archwilio Mewnol dilynol hefyd ar drefniadau'r Cyngor o ran moeseg (wrthi'n cael ei adolygu ar hyn o bryd).
- Mae Polisi Chwythu'r Chwiban ar gael i Gyflogeion a Chontractwyr (mae wedi'i adolygu ac yn aros am gymeradwyaeth ar hyn o bryd).
- Rhaid i bob aelod o Staff gwblhau modiwl hyfforddiant E-ddysgu gorfodol ynghylch Chwythu'r Chwiban. Mae'r Swyddog Monitro yn cadw cofrestr o atgyfeiriadau ac yn adrodd i'r Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu bob 6 mis.
- Cyhoeddwyd Polisi Pryderon a Chwynion Corfforaethol diwygiedig ar 1.10.2021.
- Rhoddir sylw i'r holl gŵynion yn unol â'r gweithdrefnau corfforaethol, sy'n cynnwys camau anffurfiol a ffurfiol, a chaiff y rhain eu cyfleu i Staff yn rheolaidd.
- Caiff y system gŵynion ei monitro gan y Rheolwr Rhyddid Gwybodaeth a Chwynion Corfforaethol.
- Ystyrir Adroddiad Cwynion Blynyddol gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cabinet cyn iddo gael ei gymeradwyo gan y Cyngor. Mae'n cynnwys y Gwersi a Ddysgwyd o'r cwynion a dderbyniwyd.
- Caiff Agenda/Cofnodion pob pwyllgor eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor, gan gynnwys datgelu buddiannau.
- Caiff Hysbysiadau am Benderfyniadau'r Cabinet eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor.
- Parhau y mae'r paratoi at gyhoeddi cofrestr penderfyniadau dirprwyedig.
- Cofrestr Contractau wedi'u cyhoeddi ar wefan y Cyngor.

Dangos ymrwymiad cadarn i werthoedd moesegol

- Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn hyrwyddo cydymffurfiaeth foesegol er mwyn sicrhau bod gan y cyhoedd ymddiriedaeth a hyder bod Aelodau a Swyddogion yn gweithio yn unol â'r safonau moesegol a moesol uchaf.
- Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau wedi bod yn rhagweithiol, gan arwain ar sesiynau hyfforddiant a rhoi gweithdrefnau yn eu lle ar gyfer trefniadau goddefebau. Adolygwyd y strwythur yn ddiweddar er mwyn gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.
- Mae swyddogion fel Archwilwyr Mewnol yn llofnodi cadarnhad Cod Moeseg yn flynyddol.
- Mae gwaith dilynol hefyd ar y gweill ar drefniadau Archwilio Mewnol yn ymwneud â Moeseg y Cyngor (yn cael ei adolygu ar hyn o bryd).
- Cynhaliodd Cyngor Sir Gâr archwiliad annibynnol o foeseg o fewn y Cyngor yn ystod 2019.
- Caiff Llawlyfr Gweithwyr ei adolygu'n flynyddol, mae ar gael ar CeriNet, mae'n nodi ymddygiad disgwylidig Gweithwyr ac mae'n cynnwys y Cod Ymddygiad ar gyfer Gweithwyr Llywodraeth Leol.
- Mae hyfforddiant ynghylch cydraddoldeb ac amrywiaeth a recriwtio a dethol, gan gynnwys cyfle cyfartal, yn orfodol i holl Reolwyr Cyngor Sir Ceredigion.
- Mae hyfforddiant cydraddoldeb ac amrywiaeth yn cael ei ddarparu i'r Cynghorwyr i gyd.
- Rhaid i'r holl staff gwblhau modiwl e-ddysgu ar Gydraddoldeb ac Amrywiaeth.
- Mae Amodau a Thelerau safonol ar gyfer yr holl Gyflenwyr Nwyddau a gwasanaethau yn cynnwys amodau sy'n ymwneud â Chydraddoldeb ac Amrywiaeth ac maent ar gael ar wefan y Cyngor.

- Cymeradwywyd Strategaeth Gaffael 2018-2022 gan y Cyngor ar 19 Mehefin 2018. Sefydlwyd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen ym mis Rhagfyr 2023 i ystyried Strategaeth Gaffael a Chomisiynu 2024.
- Yn raddol mae hyfforddiant ynghylch caffael yn cael ei gyflwyno i'r Staff hefyd.
- Polisi DBS a Pholisi Recriwtio'r Cyngor.
- Dosbarthwyd yr Holiadur Dadansoddi Anghenion Hyfforddiant ar ffurf cylchlythyr gan y Cyngor i'r Staff, yn holi eu barn am ddiwylliant moesegol y Cyngor ac mae modiwl hyfforddiant wedi'i gynllunio er mwyn ymateb i'r adborth.
- Mae'r holl Arweinwyr Grwpiau wedi arwyddo Datganiad Amrywiaeth mewn Democratiaeth ym mis Medi 2021.

Parchu rheolaeth y gyfraith

- Cyfansoddiad y Cyngor.
- Mae cylch gorchwyl wedi'i gynnwys yn y Cyfansoddiad.
- Rhoddir ystyriaeth i Egwyddorion Diogelu Data a phrosesu gwybodaeth bersonol yng nghyd-destun Pwyllgorau'r Cyngor a'r holl Aelodau.
- Mae hyfforddiant wedi'i drefnu ar gyfer pob Aelod (Cyflwyniad i'r Cyngor, gan gynnwys GDPR).
- Caiff pwerau statudol a goblygiadau cyfreithiol eu cynnwys ym mhob adroddiad Cabinet lle gwneir penderfyniad.
- Rhoddir cyngor/goblygiadau Cyfreithiol ac Ariannol am yr holl adroddiadau priodol y mae gofyn gwneud penderfyniad amdanynt.
- Mae'r Swyddog Monitro a'r Gwasanaethau Cyfreithiol ar gael i roi cyngor pan fo hynny'n briodol.
- Mae'r Swyddog Monitro yn mynychu cyfarfodydd y Grŵp Arweiniol/Cabinet/Cyngor ac mae'n mynychu nifer o gyfarfodydd cyhoeddus yn rheolaidd, yn ôl y gofyn, os bydd ar gael ar y pryd. Yn absenoldeb y Swyddog Monitro, bydd y Dirprwy Swyddog Monitro yn mynychu cyfarfodydd y Cabinet a'r Cyngor.
- Mae gan y Swyddog Monitro fynediad uniongyrchol i'r Prif Weithredwr ac mae'n adrodd i'r Cyngor yn gyffredinol ac fel rhan o ddyletswydd statudol.
- Mae'r Swyddog Monitro yn gweithredu polisi drws 'agored' i Aelodau sy'n dymuno cael cyngor ynghylch 'ymddygiad' a 'llywodraethu'.
- Mae disgrifiadau swydd a manylebau person yn diffinio'n glir y rolau a'r cyfrifoldebau sy'n ofynnol ar gyfer swyddi.
- Mae disgrifiadau rôl Aelodau yn nodi eu gwahanol gyfrifoldebau.
- Cydymffurfir â Datganiad CIPFA ynghylch Rôl y Prif Swyddog Ariannol mewn Llywodraeth Leol (CIPFA, cyhoeddwyd 13 Ebrill 2016) (Dim diweddariad pellach)
- Cydymffurfir â Datganiad CIPFA ynghylch Rôl y Pennaeth Archwilio Mewnol mewn Sefydliadau Gwasanaeth Cyhoeddus (CIPFA, cyhoeddwyd 9 Ebrill 2019) a chyhoeddwyd cyfraniad yn nogfen gysylltiedig CIPFA, *Putting Principles into Practice* (2019).
- Rheolau Gweithdrefn Ariannol a Rheoliadau Ariannol (Dogfen F y Cyfansoddiad).
- Rheolau Gweithdrefn Contractau (Dogfen G yng Nghyfansoddiad y Cyngor).
- Cydymffurfiaeth â Chodau Penodol e.e. Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus i Archwilwyr Mewnol ('PSIAS', Mawrth 2017)
- Diweddarir aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar dwyll gan gynnwys adroddiad atal twyll blyneddol yr Archwiliad Mewnol.
- Swyddogion statudol sy'n atebol i'r Prif Weithredwr a'r Cyngor.
- Cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Prif Weithredwr, Swyddog Adran151 a'r Swyddog Monitro.

- Mae gan y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol ('CMIA') fynediad rhydd a dilyffethair i Aelodau a Swyddogion ar bob lefel, yn ogystal â hawl mynediad yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor a'r Siarter Archwilio Mewnol.
- Mae Swyddog yn y tîm Archwilio Mewnol yn Dechnegydd Atal Twyll achrededig, ac mae ail swyddog bellach yn gwneud y cymhwyster hefyd.
- Mae gan Swyddog yn y tîm Archwilio Mewnol dystysgrif CIPFA mewn Arferion Ymchwilio ('CCIP').
- Mae'r Cyngor yn cydymffurfio â gofynion Menter Twyll Genedlaethol flynyddol Archwilio Cymru, sydd wedi'i chydlynu ar hyn o bryd gan yr Archwilwyr Mewnol.
- Mae monitro yn digwydd ac ymatebir i rybuddion ynghylch twyll (NAFN, rhwydweithiau ehangach, cymheiriaid, ac ati).
- Aelodaeth a chyfranogiad weithredol mewn grwpiau a rhwydweithiau proffesiynol (Tisonline, KHub, ac ati).
- Mae Swyddogion enwebedig yn y Cyngor yn gwneud hyfforddiant amrywiol ynghylch twyll er mwyn cynnal eu gwybodaeth a'u harbenigedd.
- Pan fo hynny'n briodol, cyhoeddir erlyniadau llwyddiannus ar wefan y Cyngor (ac yn y wasg leol).

B. Sicrhau ei fod yn agored a'i fod yn ymgysylltu'n gynhwysfawr â rhanddeiliaid

Bod yn agored

- Mae holl gyfarfodydd y Cyngor, y Cabinet a Phwyllgorau yn agored i'r cyhoedd ac mae agendâu a phapurau wedi'u cyhoeddi ar wefan y Cyngor (ac eithrio adroddiadau eithriedig, gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir gan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972).
- Caiff cyfarfodydd y Cyngor a'r Cabinet eu darlledu.
- Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021, mae trefniadau wedi'u gwneud i alluogi cynnal cyfarfodydd hybrid o fis Mai 2022. Mae offer newydd wedi'u gosod yn y Siambr. Mae cyfarfodydd y Cyngor a'r Cabinet yn cael eu darlledu ar dudalennau Facebook y Cyngor. Gall aelodau'r cyhoedd fynychu cyfarfodydd o bell neu yn bersonol.
- Cyhoeddir yr holl Adroddiadau Blynnyddol, Datganiad Cyfrifon ac Adroddiadau Cynnydd Gwelliant Statudol o fewn terfynau amser ac maent ar gael ar wefan y Cyngor.
- Cynllun cyhoeddi'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth.
- Mae llu o feysydd gwasanaeth ar gael ar-lein gan gynnwys gwybodaeth a hunanwasanaeth y dreth gyngor.
- Mae amcanion a gwerthoedd y Cyngor wedi'u nodi yn Strategaeth Gorfforaethol 2017-2022.
- Gwefan Cyngor Sir Ceredigion.
- Mae cyfeiriadau e-bost y Swyddog Monitro a Moeseg a Safonau generig wedi'u creu.
- Ymatebion rheolaidd ac amserol i'r wasg ac ymholiadau eraill i Reolwyr ac aelodau, yn ogystal ag ymatebion Rhyddid Gwybodaeth cynhwysfawr.
- Mae'r adolygiad o gynllun Cyhoeddi'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth yn mynd rhagddo.
- Polisi Rhyddid Gwybodaeth (Mawrth 2018) (Dim diweddariad pellach)
- Mae Rheolwr Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth Corfforaethol yn eu swydd.
- Hysbysiad Preifatrwydd Gwasanaeth Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth.
- Cymeradwywyd Protocol Ymgysylltu â'r Cyhoedd Trosolwg a Chraffu (2018) (Dogfen N y Cyfansoddiad) gan y Cyngor ac fe'i defnyddiwyd sawl gwaith. Dim diweddariad pellach.

- Ceir protocol er mwyn siarad yn y Pwyllgor Rheoli Datblygu (Rhan 4 Dogfen I y Cyfansoddiad).
- Mae Protocol ar fynediad gan Aelodau'r Cabinet i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor (Rhan 5 Dogfen M2 y Cyfansoddiad).
- Datblygwyd offeryn a chanllawiau Asesiad Effaith Integredig ('IIA') ar gyfer gwneud penderfyniadau effeithiol, ac mae wrthi'n cael eu rhoi ar waith.
- Mae templed adroddiad y Cyngor / Cabinet wedi'i ddiweddarau i gynnwys cyfeiriad at oblygiadau cyfreithiol, goblygiadau staffio, goblygiadau eiddo / asedau a risgiau ac i adlewyrchu Strategaeth Gorfforaethol newydd 2022-2027.
- Defnyddir canllawiau a thempledi safonol er mwyn adrodd i'r Cyngor, y Cabinet a Phwyllgorau Trosolwg a Chraffu ac mae'r rhain oll yn cynnwys canlyniadau Asesiadau Effaith Integredig.
- Mae Protocol mewn grym ar gyfer perthnasoedd gwaith rhwng Aelodau a Swyddogion (e.e. Protocol Swyddog-Aelod) (Rhan 5 y Cyfansoddiad).
- Cyhoeddir calendr o ddyddiadau cyfarfodydd, gan gynnwys blaenraglenni gwaith y Cyngor, y Cabinet a Phwyllgorau ar wefan y Cyngor.
- Mae hyfforddiant Ymwybyddiaeth Sefydliadol ar gael fel modiwl dewisol yn y Rhaglen Rheolwr Corfforaethol, sy'n cynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud â'r broses o wneud penderfyniadau, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, Cydraddoldeb, yr Iaith Gymraeg a defnyddio Asesiadau Effaith Integredig.
- Mae'r Rhestr Gyfeirio Ymgysylltu ac Ymgynghori yn cynorthwyo wrth wneud penderfyniadau ynghylch a ddylid cynnal ymgynghoriad ai peidio am newid arfaethedig ac mae canllawiau ynghylch lledaenu canlyniadau ymgynghori ar gael i Swyddogion.
- Adroddir casgliadau Asesiadau Effaith Integredig i'r Cyngor, y Cabinet ac i Drosolwg a Chraffu. Aeth 8 asesiad o'r fath i'r Cabinet rhwng 01.04.2022 a 07.12.2022 (rhan o flwyddyn 2022-23).
- Mae'r Cyngor, ar y cyd â phartneriaid, wedi cyflawni gwaith ymgysylltu sylweddol er mwyn paratoi Asesiad Llesiant a Chynllun Llesiant Lleol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ('BGC').
- Gosodwyd amcanion Llesiant a Gwella er mwyn cyflawni Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027.
- Adolygwyd y Polisi Cwynion Corfforaethol, cyflwynwyd Polisi newydd i Adnoddau Corfforaethol Pwyllgor Trosolwg a Chraffu ar 7.7.21 ac i'r Cyngor ar 23.9.2021, ac mae Polisi a Gweithdrefnau Pryderon a Chwynion 2021 Diwygiedig, ei weithrediad a'i gyhoeddi, wedi cael ei gymeradwyo gan y Cyngor.
- Adolygwyd Polisi a Gweithdrefn Cwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Datblygwyd offeryn gwneud Penderfyniadau Ymgynghori (siart llif a Choeden Ymgynghori) ar gyfer Staff ac Aelodau ac mae'n cynnwys defnyddio adborth.
- Caiff ymgynghoriadau eu cyhoeddi ar adran Gorfforaethol gwefan y Cyngor.
- Caiff ymgynghoriadau eu hyrwyddo trwy gyfrwng y cyfryngau cymdeithasol.
- Cyhoeddwyd canllawiau ar fewnwyd Cyngor Ceredigion i'r holl Staff eu dilyn ynghylch lledaenu adborth i'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau. Mae'r arwyddion diweddar yn dynodi bod Swyddogion yn gwneud cynnydd sylweddol yn y maes hwn.

Ymgysylltu'n gynhwysfawr â rhanddeiliaid

- Mae Cylch Gorchwyl y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) ar gael ar wefan y Cyngor, mae Cylch Gorchwyl Grwpiau Prosiect BGC ar gael ac mae trefniadau Craffu ar gyfer BGC wedi cael eu gwneud.

- Cynhelir ymarferion ymgysylltu ac ymgynghori ar y cyd. Mae prosiectau cydweithredol yn rhedeg gyda rhanddeiliaid sefydliadol a threfniadau llywodraethu clir ar waith ar eu cyfer.
- Ceir Rhestr Ymgysylltu â Defnyddwyr Gwasanaeth sy'n cynnwys rhanddeiliaid y dylai'r awdurdod ymgysylltu â nhw ynghyd â Pholisi Ymgysylltu a Chyfranogi.
- Mae Templedi a Chanllawiau Safonau Cydweithio ar gyfer Prosiectau Strategol Newydd ar gael.
- Mae partneriaethau yn cynnwys:
 - BGC;
 - Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru;
 - Partneriaeth Diogelwch Cymunedol;
 - Bwrdd Diogelu Canolbarth a Gorllewin Cymru; a
 - Thyfu Canolbarth Cymru.
- Sefydlwyd partneriaethau megis Tyfu Canolbarth Cymru gyda threfniadau llywodraethu. Sefydlwyd Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu Tyfu Canolbarth Cymru.
- Adroddir yn rheolaidd am weithgarwch a chyfarfodydd partneriaethau i'r Grŵp Arweiniol a'r Cabinet.
- Mae metrigau partneriaeth yn destun gweithgarwch adolygu mewnol, pan fo hynny'n briodol.
- Mae'r Tîm Cyfreithiol yn ymwneud â'r gwaith o ddrafftio ac adolygu'r Cylch Gorchwyl ar gyfer Cytundebau Rhyng-Awdurdod ('IAAs') a phwyllgorau ffurfiol.
- Datblygwyd cyfres o ddogfennau sy'n ymwneud â phrosiectau cydweithio strategol y mae'r Awdurdod yn ystyried ymrwymo iddynt. Mae'r dogfennau yn cynnwys canllawiau, safonau a thempledi niferus ar gyfer camau amrywiol prosiectau cydweithio.

Ymgysylltu'n effeithiol â rhanddeiliaid, gan gynnwys dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaethau

- Lluniwyd Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi newydd ar gyfer Cyngor Sir Ceredigion, sef 'Siarad, Gwrando a Gweithio Gyda'n Gilydd' a chytunwyd arno drwy'r broses ddemocrataidd.
- Mae tudalen Ymgysylltu Cymunedol, Ymgynghoriadau a Phartneriaethau wedi cael ei chreu ar CeriNet, sy'n cynnwys dolenni i'r Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi, Rhestr Gyfeirio Ymgysylltu ac Ymgynghori, Ymgysylltu â Defnyddwyr Gwasanaeth ac Offeryn Gwneud Penderfyniadau Ymgynghori.
- Asesir yr holl Aseidiadau Effaith Integredig ar gyfer y Cabinet gan y Rheolwr Ymgysylltu a Chydraddoldeb, gan gynnwys a oes gweithgarwch ymgysylltu, cynnwys ac ymgynghori wedi digwydd a phroses wybodus o wneud penderfyniadau.
- Pecyn Cymorth Ymgysylltu â'r Cyhoedd.
- Pecyn Offer Aseidiadau Effaith Integredig.
- Rhoddir adroddiadau cryno am weithgareddau ymgynghori ac ymgysylltu i'r Aelodau a defnyddwyr gwasanaeth.
- Rydym wedi gweithio mewn partneriaeth gydag Awdurdodau Lleol a Gwasanaethau Cyhoeddus ar draws Canolbarth a Gorllewin Cymru ar yr adolygiad o'n Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol. Lluniwyd fframwaith ymgynghori ac ymgysylltu a set o gwestiynau ar y cyd ac o ganlyniad, cafwyd adborth gan bobl sy'n meddu ar nodweddion gwarchoddedig.
- Ceir cofnodion cyfarfodydd ymgysylltu strwythuredig â phobl y mae ganddynt nodweddion gwarchoddedig.
- Gwnaed gwaith Cynnwys Cymunedau'n Effeithiol gyda'r gwaith asesu llesiant.

- Cyflawnwyd gwaith Cynnwys Cymunedau'n Effeithiol gyda defnyddwyr gwasanaeth o wahanol gefndiroedd er mwyn cyfrannu at y Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd.
- Mae Strategaeth Cyfathrebu Corfforaethol 2019-2022 wrthi'n cael ei hadolygu ar hyn o bryd a datblygir Strategaeth newydd yn 2023.
- Mae canlyniadau ymgynghoriadau ac adroddiadau ar ymgynghoriadau a gwblhawyd ac ymarferion ymgysylltu yn cael eu postio ar dudalen we ymgynghoriadau cyhoeddus y Cyngor er mwyn rhoi adborth i'r cyhoedd.
- Cyflwynwyd prosesau i fonitro adborth e.e. cyflwynir unrhyw adroddiadau ymgynghori/ymgysylltu i'r pwyllgor Craffu ac i'r Cabinet er mwyn cyfrannu at eu penderfyniadau.
- Cofnodir adborth o weithgarwch ymgysylltu a sut yr ystyriwyd safbwyntiau pobl yn yr Aseidiadau Effaith Integredig.
- Cynhaliwyd Aseiad Llesiant (BGC) sydd wedi cyfrannu at ddatblygiad Cynllun Llesiant Lleol BGC, i'w gyhoeddi ym mis Mai 2023.
- Cyhoeddir adroddiad blynyddol am y cynnydd a sicrhawyd yn erbyn amcanion Llesiant a blaenoriaethau Corfforaethol y Cyngor ar wefan y Cyngor.
- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu CCUHP – Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.
- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Safonau Cyfranogi.

C. Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy:

Diffinio canlyniadau

- Mae Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor wedi'u cynnwys yn Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor 2022-2027 ac yn cael eu hadolygu bob blwyddyn a'u hadrodd yn yr Adroddiad Blynyddol ar yr Hunanasesiad a'r Adolygiad Blynyddol o Berfformiad a Llesiant a gyhoeddir ar wefan Cyngor Sir Ceredigion.
- Mae pwrpas a gweledigaeth y Cyngor wedi'u pennu gan y Cyngor ac wedi'u cynnwys yn Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027. Mae'r strategaeth hon yn dangos sut y bydd yr awdurdod yn cefnogi ac yn hyrwyddo lles dinasyddion Ceredigion.
- Mae'r holl drefniadau Cynllunio yn adlewyrchu'r Edau Aur ac yn ffurfio'r cysylltiadau gyda chynlluniau Corfforaethol, gan gynnwys:
 - Cynlluniau Busnes;
 - Cynllun Strategol;
 - Adrodd am Reoli Perfformiad Corfforaethol; ac
 - Amcanion Gwella Llesiant.
- Amlinellir gwybodaeth am berfformiad yn yr Adroddiad Blynyddol y Cyngor ar yr Hunanasesiad a'r Adolygiad Blynyddol o Berfformiad a Llesiant.
- Caiff Cynlluniau Busnes eu paratoi bob blwyddyn a'u monitro bob chwarter gan Fwrdd Perfformiad, sy'n cynnwys aelodau'r Cabinet a Chadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Mae'r broses o bennu cyllidebau yn destun gweithgarwch craffu manwl gan y pum Pwyllgor Trosolwg a Chraffu
- Mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig mewn grym.
- Mae trefniadau perfformiad chwarterol yn darparu protocol herio er mwyn sicrhau y cyflawnir canlyniadau.
- Mae'r broses cynllunio busnes yn cynnwys dyrannu adnoddau.

- Mae'r Grŵp Trawsbleidiol Trawsnewid ac Effeithlonrwydd yn monitro arbedion cyllidebol a bod gwasanaethau yn cael eu darparu o fewn cyllidebau.
- Mae trefniadau rheoli perfformiad corfforaethol yn cynnwys asesiad chwarterol o'r risgiau wrth geisio cyflawni canlyniadau neu ddarparu gwasanaethau.
- Mae gweithgarwch rheoli risg yn cynnwys cofnodion risg ar gyfer:
 - Cynlluniau Busnes (Lefel 1); a
 - Chynlluniau Gwasanaeth (Lefel 2).
- Caiff mesurau perfformiad lleol eu cynnwys mewn cynlluniau busnes a darparu gwasanaethau.
- Mae Cynlluniau Cyfalaf yn cynnwys:
 - Hawliau Tramwy;
 - Priffyrdd;
 - Cynllun Cyllideb Blynyddol; a
 - Thrawsnewid.
- Cymeradwyodd y Cabinet y Strategaeth a'r Polisi Rheoli Risg a'r Fframwaith Rheoli Risg ar 24 Medi 2019.
- Cyflwynir hyfforddiant Rheoli Risg i Aelodau ac Uwch Reolwyr.
- Datblygwyd pecyn e-ddysgu rheoli risg i'r holl Staff eraill a chynhaliwyd hyfforddiant yn 2019, a threfnwyd gweithdy gydag yswirwyr ar gyfer Uwch Reolwyr.
- Caiff cyhoeddi perfformiad gwasanaeth, gan gynnwys data ynghylch costau a gwerth am arian, ei ystyried yn rheolaidd mewn adroddiadau gwasanaeth.

Buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

- Mae'r Archwilydd a benodwyd yn ystyried trefniadau'r Cyngor er mwyn sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd. Yn ei lythyr, mae wedi datgan bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau ynghylch ei ddefnydd o adnoddau.
- Cyhoeddwyd yr Archwiliad mwyaf diweddar o Gynllun Gwella'r Cyngor (2020-2021) ym mis Tachwedd 2020. Daeth yr adroddiad i'r canlyniad cadarnhaol bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau a'i fod wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru mewn ffordd ddigonol er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau.
- Caiff ffurflen arfarnu cyfalaf ei llenwi ar gyfer prosiectau cyfalaf newydd, sy'n cynnwys y gofyniad ar gyfer y prosiect, ac fe'i defnyddir i asesu gwerth am arian a goblygiadau refeniw prosiectau mawr.
- Mae Strategaeth Buddsoddi Cyfalaf wedi'i chynnwys yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig.
- Mae'r Awdurdod wedi cymryd y camau canlynol tuag at weithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015:
 - Paratoi datganiad ac amcanion llesiant;
 - Ymgorffori'r Nodau Llesiant a'r egwyddor datblygiad Cynaliadwy yn y broses cynllunio busnes;
 - Datblygu canllawiau ac offeryn Asesiadau Effaith Integredig newydd;
 - Sefydlu grŵp a chynllun gweithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol;
 - Monitro ac adolygu'r Cyfansoddiad yn barhaus;
 - Cyhoeddi asesiad Llesiant Lleol BGC ym mis Mawrth 2017;
 - Cytuno ar drefniadau craffu ar gyfer BGC;
 - Adroddiadau Cabinet, gan gynnwys yr asesiad effaith cymdeithasol / economaidd / amgylcheddol;
 - Datblygu modiwl e-ddysgu gorfodol am y Ddeddf a'i hyrwyddo ymhlith holl Staff y Cyngor;

- Rhaid cynnal Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb, Cymunedau a'r iaith Gymraeg ar gyfer yr holl gynigion i ailstrwythuro ysgolion fel sy'n ofynnol dan God Trefniadaeth Ysgolion Llywodraeth Cymru; ac
- Mae aelodau wedi cyfrannu at Fframwaith Craffu Swyddog Cenedlaethau'r Dyfodol mewn perthynas â'r Ddeddf.
- Mae datganiad polisi caffael Cymru yn cyd-fynd â Strategaeth Caffael 2018-2022 y Cyngor.
- Cynllun Gweithredu Grŵp DLICD ledled y Cyngor cyfan.
- Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024.
- Safonau'r Gymraeg.
- Adroddiad blynyddol monitro Safonau'r Gymraeg.
- Rhaid i bob aelod o staff gwblhau modiwl hyfforddiant E-ddysgu gorfodol ar Ymwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg.
- Rhoddir Hyfforddiant Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg a Chydraddoldeb i Aelodau fel rhan o'u Rhaglen Ymsefydlu.

D. Penderfynu ar yr ymyriadau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r canlyniadau arfaethedig gystal ag y bo modd:

Penderfynu ar ymyriadau

- Mae arweiniad ac offeryn Asesiadau Effaith Integredig ar gael a rhoddyd hyfforddiant i Swyddogion ac Aelodau.
- Mae grŵp rheoli prosiect corfforaethol wedi'i sefydlu i ffurfioli datblygiad a rheolaeth prosiectau.
- Defnyddir templedi adrodd safonol yn y broses o wneud penderfyniadau.
- Mae hyfforddiant Ymwybyddiaeth Sefydliadol ar gael fel modiwl dewisol yn y Rhaglen i Reolwyr Corfforaethol, sy'n cynnwys gwybodaeth ynghylch y broses o wneud penderfyniadau, Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, Cydraddoldeb, yr Iaith Gymraeg a defnyddio'r Asesiadau Effaith Integredig, ac mae Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd a'r Swyddog Monitro (Swyddog Arweiniol Corfforaethol-Cyfreithiol a Llywodraethu) yn rhoi cyngor yn ôl yr angen.
- Cyhoeddir Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg gyda rhaglen hyfforddiant ar gyfer Aelodau, Uwch-Reolwyr a Rheolwyr ar CeriNet ac maent ar gael i bob Aelod o Staff. Diwygiwyd dogfennau i adlewyrchu risgiau ychwanegol a gwybodaeth gefndirol er mwyn gwneud penderfyniadau gwybodus. Adroddir am y Gofrestr Risg Corfforaethol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn rheolaidd.
- Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi cael ei diweddarau'n rheolaidd.
- Mae offeryn coeden penderfyniadau ymgynghori yn cynnwys adran sy'n cynnig arweiniad ynghylch lledaenu canlyniadau ymgynghori.
- Ceir her gyllid ynghylch arbedion ar wefan y Cyngor.

Cynllunio ymyriadau

- Mae trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cynnwys yr elfennau chwarterol canlynol:
 - cyfarfodydd wythnosol y Grŵp Arweiniol;
 - adroddiad chwarterol am y cynnydd yn erbyn Cynlluniau Busnes lefel 1;
 - cyfarfodydd chwarterol y Bwrdd Perfformiad; a
 - chyfarfodydd chwarterol y Panel Gweithredol.
- Defnyddir calendr i hysbysu am derfynau amser a chyhoeddir dyddiadau Bwrdd/Panel Gweithredol gydag adroddiadau.

- Mae gan yr holl brosiectau cydweithio mawr drefniadau llywodraethu a rheoli sefydledig gan gynnwys rheoli risg.
- Ystyrir pob prosiect gan Banel Rheoli Prosiectau Corfforaethol, a fynychir hefyd gan yr Archwiliwr Mewnol ac mae'n fforwm effeithiol ar gyfer cynghori/herio ac amlygu risgiau wrth i feysydd Gwasanaeth ddatblygu prosiectau, gan gynnwys prosiectau cydweithio.
- Mae'r Panel Rheoli Prosiectau Corfforaethol yn helpu i sicrhau bod prosiectau yn ystyried yr elfennau canlynol yn gynnar: Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol; arweiniad arall; cyllid, caffael, llywodraethu a threfniadau cyfreithiol; goblygiadau AD; lechyd a Diogelwch; ac Archwilio. Gwella trefniadau prosiect cyn adrodd i'r Grŵp Datblygu a phrosesau awdurdodi eraill. Mae hyn hefyd yn helpu i nodi gofynion cyfalaf i'w cynnwys mewn rhaglenni cyfalaf yn y dyfodol.
- Sicrhau bod Staff sy'n meddu ar sgiliau rheoli prosiect ar gael.
- Rhoddir ystyriaeth i newidiadau deddfwriaethol e.e. mae gwaith yn mynd rhagddo mewn perthynas â gweithredu newidiadau deddfwriaethol megis newidiadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021 ac ystyried/monitro risgiau y mae pob partner yn eu hwynebu wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir. Cynhelir cyfarfodydd ac mae gwaith paratoi yn cael ei wneud, er enghraifft, ynghylch gofyniad Deddf 2021 am Gyd-bwyllgorau Corfforedig, gan gynnwys risgiau posibl a risgiau a rennir (sefydlwyd grŵp Cyd-bwyllgorau Corfforedig, a chynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ar 19 Ebrill 2021, i ystyried y gofyniad i sefydlu Cyd-bwyllgorau Corfforedig Canolbarth Cymru yn unol â Deddf 2021).
- Mae trefniadau Craffu ar y Cyd priodol ar waith mewn perthynas â Bwrdd Tyfu Canolbarth Cymru. Yn yr un modd, bydd gan Gyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru drefniadau priodol (Craffu ar y Cyd, Safonau a Phwyllgor Llywodraethu ac Archwilio) – trefniadau sy'n cydymffurfio â deddfwriaeth a'i Reolau Sefydlog.
- Pennwyd a chymeradwywyd dangosyddion perfformiad lleol ar gyfer pob elfen gwasanaeth ac maent wedi cael eu cynnwys yn y cynllun gwasanaeth, ac adroddir amdanynt yn rheolaidd.
- Mae'r broses Cynllunio Busnes ar gyfer 2022-23 wrthi'n cael ei rhoi ar waith a rhennir Cynlluniau Busnes Lefel 1 gyda'r Tîm Perfformiad ac Ymchwil.
- Nodwyd mesurau perfformiad ym mhob Cynllun Busnes Lefel 1 ac mae'r rhain yn eu tro yn cael eu trosi i'r Dangosfwrdd adrodd ar gyfer pob gwasanaeth. Craffwyd ar y mesurau hyn yn ofalus ac fe'u cymeradwywyd yn derfynol gan yr uwch arweinwyr. Mae gwasanaethau yn adrodd yn erbyn y mesurau hyn fel rhan o'r broses rheoli perfformiad ar gyfer y flwyddyn.
- Mae Cynlluniau Busnes yn cynnwys gwybodaeth ynghylch y gyllideb a chyllid ac maent yn rhan o'r trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol chwarterol.
- Fframwaith Cyllideb mewn grym.
- Cyfrifyddu Gwasanaeth – Monitro cyllideb.
- Mae Rheoliadau Ariannol a Rheolau am y Weithdrefn Ariannol (Dogfen F y Cyfansoddiad), ynghyd â Chanllawiau Rheoli Cyllidebol, wedi cael eu diweddarau. Ceir datganiadau Sicrwydd Prif Swyddog. Mae'r trefniadau rheoli mewnol sydd mewn grym yn destun gweithgarwch adolygu rheolaidd gan Archwilwyr Mewnol, yn unol â'r cynllun archwilio blynyddol sy'n seiliedig ar risg.
- Mae newidiadau drwy'r cynllun arbedion corfforaethol wedi bod trwy broses llywodraethu gadarn er mwyn sicrhau bod yr holl arbedion yn cysylltu â'r canlyniad a ddymunir.
- Caiff Buddion Cymunedol eu hymwreiddio yn ein Prosesau a'n Polisiâu ac maent wedi cael eu gweithredu a'u monitro ac adrodd amdanynt yn rheolaidd. Caiff Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) ei hintegreiddio yn ein prosesau.

E. Datblygu capasiti'r sefydliad, gan gynnwys gallu ei arweinydd a'r unigolion oddi mewn iddo:

Datblygu capasiti'r sefydliad

- Mae trefniadau ymsefydlu corfforaethol ac ar gyfer rheolwyr llinell bellach mewn grym. Cyflwynwyd cynlluniau Datblygu Rheolwyr Corfforaethol ac ymsefydlu Corfforaethol ym mis Ebrill 2018 a'u hadolygu ym mis Hydref 2022. Mae sesiynau ymsefydlu corfforaethol yn rhan o'r gofynion hyn, rhaid i bob aelod o Staff newydd fynychu sesiwn ymsefydlu. Mae Uwch Reolwyr yn cyflwyno yn y sesiynau hyn sydd wyneb-yn-wyneb neu'n rhithiol.
- Caiff CeriNet (yr adnodd a'r mewnrwyd AD i Staff a rheolwyr) ei adolygu'n barhaus a'i wella er mwyn sicrhau ei effeithiolrwydd.
- Bellach, rheolir Dysgu a Datblygu trwy system Ceri a chynigir cyfleoedd i bob aelod o Staff.
- Cynllun Perfformiad Personol blynyddol parhaus – mae Adolygiadau Perfformiad yn cysylltu ag amcanion Corfforaethol a strategol.
- Mae'r trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn darparu'r fforwm ar gyfer anghenion rheoli perfformiad ac wedyn yn paratoi'r cynlluniau gweithredu er mwyn sicrhau gwelliannau corfforaethol wrth adolygu perfformiad Staff. Cryfhawyd y rhain ymhellach wrth gyflwyno arfarniadau blynyddol ar gyfer yr holl Staff trwy gyfrwng system AD Ceri.
- Darparir rhaglen ymsefydlu ar gyfer Aelodau newydd. Trefnir hyfforddiant parhaus ar gyfer materion penodol e.e. rheoli Trysorlys
- Mae aelodau yn mynychu digwyddiadau, seminarau a chynadledau amrywiol (gweler uchod).
- Mae proses Adolygu Datblygiad Personol yn ei lle ar gyfer Aelodau.
- Defnyddir ymarferion meincnodi ac ymchwil.
- Mae system gyflogres AD Ceri wedi sicrhau bod data ystyrllon am Staff bellach ar gael i Reolwyr bob mis er mwyn monitro costau, trosiant ac absenoldeb.
- Gweithredir partneriaethau yn effeithiol i gyflawni canlyniadau y cytunwyd arnynt.
- Datblygwyd Partneriaethau effeithiol mewn sawl maes a gwasanaeth gan gynnwys:
 - Gwella Ysgolion;
 - Iechyd a Gofal cymdeithasol; a
 - Gwastraff.
- Caiff partneriaethau ychwanegol eu cynnwys yn y Rhestr Prosiectau Cydweithio strategol.
- Gwneir gwaith cynllunio gweithlu gan ddefnyddio'r pecyn offer cynllunio gweithlu Strategol a chaiff hwn ei gwblhau gan bob maes gwasanaeth. Mae Cynllun y Gweithlu 2022-2027 wrthi'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd ac fe'i cyhoeddir ar ôl ei gymeradwyo gan y Cabinet yn gynnar yn 2023. Unwaith y bydd yn ei le, caiff diweddariadau blynyddol ar gynnydd cynllun y gweithlu eu hadrodd i'r pwyllgor craffu.

Datblygu gallu arweinydd y sefydliad ac unigolion eraill

- Mae strwythur Arweinydd ac Uwch Reolwyr yn diffinio'r rolau hyn, gan gynnwys sut y maent yn integreiddio â'i gilydd.
- Mae cyfarfod ar y cyd rhwng yr Uwch Reolwyr yn sicrhau bod rolau, cyfrifoldebau ac atebolrwydd yn glir.
- Mae disgrifiadau swydd yn diffinio'n glir y rolau a'r cyfrifoldebau gofynnol i swyddi.

- Mae'r Cyfansoddiad yn nodi rolau a chyfrifoldebau Aelodau (Rhan 3.4 Tabl 4) ac Uwch Swyddogion (rhan 2 Erthygl 2).
- Mae'r Pecyn Cymorth Cynllunio Strategol yn cynnwys elfen o gynllunio ar gyfer olyniaeth a rheoli talent.
- Cynigir cyfleoedd Dysgu a Datblygu i'r rheiny sydd mewn rôl Arwain neu sy'n ddarpar arweinwyr.
- Mae Cynllun Dirprwyo (Rhan 3.5 y Cyfansoddiad) yn bodoli ac yn nodi'n glir gyfrifoldebau Aelodau a Swyddogion.
- Mae protocolau yn eu lle ar gyfer perthnasoedd gwaith rhwng Aelodau a Swyddogion (e.e. Protocol Swyddog-Aelod).
- Mae Codau Ymddygiad i Swyddogion ac Aelodau mewn grym.
- Mae gweithgorau Swyddogion ac Aelodau mewn grym ac yn gweithio'n effeithiol.
- Adolygir yn rheolaidd Reolau Gweithdrefn Contractau ('CPR') (Rhan 4 Dogfen G y Cyfansoddiad) a Rheoliadau Ariannol a gweithdrefnau ariannol cysylltiedig (Rhan 4 Dogfen F y Cyfansoddiad) e.e. diweddarwyd y Rheolau Gweithdrefnau Contractau ym mis Mawrth 2019.
- Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn nodi swyddogaethau a chyfrifoldebau'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr.
- Sefydlwyd strwythur Corfforaethol y Cyngor er mwyn sicrhau y gall y Swyddogion Statudol gyflawni eu rolau mewn ffordd effeithiol.
- Mae'r Prif Weithredwr yn gyfrifol am adolygu'r strwythur hwn, yn ôl yr angen.
- Cytunodd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar y set ddiwygiedig o Ddisgrifiadau Rôl Aelodau, a gynlluniwyd i gael eu defnyddio law yn llaw â Fframwaith Datblygu Aelodau (Cymhwysedd) Cymru, Manylebau Person a Disgrifiadau Rôl Aelodau Fframwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ('CLILC').
- Cyflwynwyd Disgrifiadau Rôl Aelodau a Manylebau Person i'r Cyngor.
- Rhaglen Gynefino/Ymsefydlu Gynhwysfawr ar gyfer Aelodau (hen a newydd) wedi'u cynnal yn dilyn Etholiadau Lleol 2022.
- Mynediad i sesiynau briffio gwybodaeth/cyrsiau am ddeddfwriaeth newydd.
- Cyfleoedd wedi'u darparu i Swyddogion gael hyfforddiant diweddarau a sgiliau yn barhaus.
- Gweithdai i Aelodau wedi'u trefnu yn ôl yr angen.
- Adolygiadau personol ar gyfer Swyddogion
- Darparu cyfleoedd, ac adolygu parhaus ar y cyfleoedd hynny, ar gyfer hyfforddiant sgiliau a diweddarau i Aelodau (gweler uchod), gan gynnwys y Cynllun Adolygu Datblygiad Personol.
- Datblygiad/Hyfforddiant wedi'u gwneud fel rhan o fanyleb y person ar gyfer prif swyddi cyllid a chyfreithiol (cymhwyster gorfodol, gofynion y swydd).
- Nod y Cyngor yw sicrhau'r lefel safonol ar gyfer Siarter Cymru o ran Cymorth a Datblygiad Aelodau.
- Datblygwyd proses ar gyfer Adolygu Datblygiad Personol Aelodau a defnyddir y wybodaeth i ddatblygu Cynllun Hyfforddiant Aelodau.
- Mae cynlluniau Ymsefydlu a Datblygu Rheolwyr Corfforaethol ar waith.
- Caiff pecynnau e-ddysgu eu datblygu a'u cyflwyno'n rheolaidd ar gyfer hyfforddiant gorfodol ac anorfodol.
- Cynhelir Arfarniadau Perfformiad gan yr holl staff fel rhan o fodiwl Rheoli Perfformiad ar system Ceri.
- Mae'r trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn darparu'r fforwm ar gyfer anghenion rheoli perfformiad ac wedi hynny yn paratoi cynlluniau gweithredu ar gyfer sicrhau gwelliannau corfforaethol wrth adolygu perfformiad Staff.

- Cynhelir rhaglen ymsefydlu ar gyfer Aelodau newydd a chynhaliwyd rhaglen ymsefydlu gynhwysfawr newydd ar ôl yr etholiad (o fis Mai 2022) gyda modiwlau e-ddysgu ychwanegol ar gael. Trefnir hyfforddiant parhaus ar gyfer materion penodol. Mae aelodau yn mynychu digwyddiadau, seminarau a chynadledau amrywiol (gweler uchod).
- Gwneir gweithgarwch hunanasesu craffu bob blwyddyn gan gynnwys arolwg.
- Mae Rhaglen Rheolwyr Ceredigion yn cynnig datblygiad personol gan gynnwys trefniadau llywodraethu a gwybodaeth sefydliadol.
- Anogir a chynorthwyr aelodau i gwblhau Adroddiadau Blyneddol, a gyhoeddir ar wefan y Cyngor.
- Mae Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn mynychu'r Rhwydwaith Cenedlaethol, wedi'i gynnal gan CLILC.
- Mae Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn mynychu Cyfarfodydd Rhwydweithio Cadeiryddion Pwyllgorau Archwilio a Llywodraethu Cymru Gyfan er mwyn datblygu a chymharu'r rôl o fewn Awdurdodau Lleol.
- Mae cynlluniau datblygu staff sy'n gysylltiedig ag arfarniadau wedi'u cryfhau drwy gyflwyno'r modiwl Rheoli Perfformiad yn Ceri.
- Gweithredir polisiâu Adnoddau Dynol priodol a sicrhau eu bod yn gweithio'n effeithiol.
- Polisi Gweithle Di-Fwg.
- Polisi Camddefnyddio Alcohol a Chyffuriau.
- Mae'r Cyngor wedi cyflwyno amrediad o adnoddau a dewisiadau er mwyn gwella iechyd a lles Staff.
- Cyflwynwyd Strategaeth Iechyd a Llesiant 2021-2026 er mwyn cynorthwyo'r gwelliant yn iechyd a lles y gweithlu.
- Mae'r Cyngor wedi penodi Swyddog Iechyd a Lles Cyflogeion er mwyn cydlynu a hyrwyddo iechyd a lles yn y gweithlu.
- Cyflwynwyd pecyn cymorth Gofal yn Gyntaf i gyflogeion, sy'n cynnig:
 - Gwasanaeth cwnsela;
 - Cyngor ynghylch materion ariannol, cyfreithiol, defnyddwyr, gofal i'r henoed, gofal plant a chyflogaeth.
- Mae'r cymorth arall sydd ar gael i Staff yn cynnwys:
 - Rhaglen Iechyd a Lles Rhyngweithiol Therapi Ymddygiad Gwybyddol;
 - Cynllun gofal llygaid;
 - Cynllun talebau gofal plant;
 - Iechyd Da; a
 - Hyfforddiant ymwybyddiaeth ofalgar ar gyfer Staff a Rheolwyr.
- Mae gwasanaeth cwnsela hefyd ar gael i Aelodau.

F. Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a thrwy reoli arian cyhoeddus yn gadarn:

Rheoli risgiau

- Cymeradwywyd y Strategaeth a'r Polisi Rheoli Risg a'r Fframwaith Rheoli Risg gan y Cabinet ar 24 Medi 2019, a'r diweddarau yn parhau arnynt.
- Ystyrir y Gofrestr Risg Corfforaethol yn ystod holl gyfarfodydd y Grŵp Arweiniol, cyfarfodydd y Swyddogion Arweiniol Corfforaethol ac fel eitem sefydlog yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r Pwyllgor yn cyfeirio materion i Bwyllgorau Craffu pan fo hynny'n briodol. Mae hyn yn rhoi gwybodaeth barhaus a sicrwydd bod risgiau'n parhau i gael eu rheoli.
- Caiff pob risg eu neilltuo i Swyddog Arweiniol Corfforaethol (Perchennog y Risg).

- Gwneir gwaith Monitro Risgiau prosiectau penodol.
- Mae'r Grŵp Trawsbleidiol ar Drawsnewid ac Effeithlonrwydd yn monitro Risgiau Trawsnewid yn rheolaidd.
- Mae Rheoli Risg yn rhan annatod o weithgarwch cynllunio busnes gweithredol a phennu Strategaethau a Pholisïau.
- Cofnodir holl Risgiau trawsnewid a phrosiectau.
- Mae pob Cynllun yn cynnwys cofnodion Risgiau, gan gynnwys:
 - Y Cynllun Ariannol Tymor Canolig;
 - Cynlluniau Busnes (lefel 1);
 - Cynlluniau Gwasanaeth (lefel 2).
- Caiff trefniadau Rheoli Risg Corfforaethol eu harchwilio'n rheolaidd.
- Mae gweithgarwch rheoli risg wedi'i gynnwys mewn rhaglenni archwilio sefydliad/gwasanaethau unigol.
 - Mae 'risgiau' yn sail i raglenni gwaith archwilio'r Archwilwyr Mewnol, fel sy'n ofynnol gan system meddalwedd rheoli archwilio Pentana. Estynnwyd templed adroddiadau'r Cabinet i gynnwys risgiau ac oblygiadau sy'n codi.

Rheoli perfformiad

- Mae rheoli perfformiad corfforaethol yn gysylltiedig â'r Amcanion Llesiant a Gwella, Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 a chynlluniau'r BGC. Mae gan y Cyngor hefyd lawer o ddangosyddion lleol sy'n ei helpu i benderfynu a yw wedi cyflawni'r blaenoriaethau yn ei Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 ai peidio.
- Cymeradwyodd y Cyngor Adroddiad Blynyddol ar yr Hunanasesiad ac Adolygiad Blynyddol o Amcanion Perfformiad a Llesiant 2021-22.
- Casglwyd gwybodaeth feincnodi fel rhan o weithgarwch ailfodelu gwasanaethau.
- Aseidiadau mewnol ac allanol gan:
 - Archwilio Cymru;
 - Estyn;
 - Arolygiaeth Gofal Cymru ('AGGC');
 - Swyddfa'r Comisiynydd Pwerau Ymchwilio ('ICPO');
 - Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ('ICO').
- Hunanasesiad (Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio) –ymarfer hunanasesu wedi'i drafod ar 28.11.22 ac i'w gynnal yn 2023.
- Mae gwasanaethau unigol yn cynnal gweithgarwch hunanasesu trwy gyfrwng matrices perfformio.
- Mae Archwilio Mewnol yn cynnal hunanasesiad blynyddol ac maent yn cael adolygiad cymheiriaid / asesiad allanol annibynnol bob 5 mlynedd gan PSIAS. Asesu ansawdd yn allanol (EQA) wedi'i gwblhau fis Mai 2022, adroddiad a chynllun gweithredu yn deillio o hwnnw wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 27.9.22 ynghyd â Hunanasesiad Archwiliad Mewnol Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol. Daeth yr asesydd allanol i'r casgliad bod swyddogaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ceredigion yn cydymffurfio'n gyffredinol â'r PSIAS. Fel canlyniad o'r asesiad allanol mae'r adran yn cydymffurfio â 50 o'r meysydd arfer gorau, cydymffurfio rannol mewn 6 maes, a gyda dim ardaloedd o ddiffyg cydymffurfio.
- Perfformiad costau (gan ddefnyddio mewnbynau ac allbynau).
- Mae Panel Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cyfarfod bob chwarter. Mae pob Swyddog Arweiniol Corfforaethol yn adrodd i'r Panel hwn a chyhoeddir y dyddiadau ar gyfer adrodd yn yr adroddiad. Mae Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion

y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn mynychu ar sail yr egwyddor y gallant nodi meysydd y mae gofyn eu cynnwys yn eu Blaenraglenni Gwaith priodol nhw.

- Mae Prif Swyddogion yn darparu cymorth a chynngor i Aelodau. Rhoddir cynngor gan y Prif Swyddog Ariannol a'r Swyddog Monitro hefyd.
- Mae trefniadau craffu mewn grym ac sy'n cynnig cyfleoedd i herio gweithgarwch gwneud penderfyniadau ac adolygu darpariaeth gwasanaethau. Nod y swyddogaeth graffu yw cynnig gwerth ychwanegol i'r agenda gwelliant parhaus yn eu rôl fel "cyfaill beirniadol". Yn ogystal, mae Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn cynnig cyfleoedd i wneud gwaith datblygu polisi a gwaith cyn gwneud penderfyniadau, sy'n swyddogaeth craffu, a hyn wedi'i ddatblygu dros y blynyddoedd diwethaf. Nod y Cynngor yw craffu, pan fo modd, cyn y caiff penderfyniadau eu gwneud.
- Rhoddir hyfforddiant i Aelodau ar rôl Craffu a hyfforddiant i Gadeirydd ac Is-Gadeirydd Craffu.
- Bydd Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu'r Cynngor yn gyfrifol am gymryd trosolwg o effeithiolrwydd cyffredinol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC).
- Gwneir gwaith gyda Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol er mwyn datblygu Fframwaith Craffu mewn perthynas â DLICD.
- Mae Bwrdd Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cyfarfod bob chwarter, ac estynnir gwahoddiad i Gadeiryddion Pwyllgorau Craffu fynychu.
- Pennir dyddiadau adrodd ar ddechrau pob blwyddyn.
- Atgyfeirir Trawsnewid a Risgiau i gyd-gyfarfodydd a Phaneli Llywodraeth Leol.
- Cyflawnir gwaith monitro ariannol yn rheolaidd ar draws y Cynngor dan drefniant cyfrifyddu datganoledig a chaiff gwaith adrodd ffurfiol ei gyflwyno i'r Cabinet. Caiff gwaith monitro ei gynnwys yn yr adroddiadau rheoli perfformiad chwarterol hefyd.
- Arferion cyfrifyddu – cydymffurfir â Chodau Ymarfer. Caiff Dangosyddion Darbodus eu paratoi ac fe'u hadroddir i'r Cynngor a'u monitro trwy gydol y flwyddyn. Cyflawnir gweithgarwch rheolaidd i fonitro'r gyllideb trwy gydol y flwyddyn. Mae Archwiliwr Mewnol yn adolygu trefniadau rheoli o ran monitro a chasglu incwm hefyd.
- Caiff cynlluniau Busnes/Gwasanaethau eu monitro er mwyn sicrhau y cyflawnir canlyniadau cyflawni.

Rheolaeth fewnol gadarn

- Cymeradwyodd y Cabinet y Strategaeth a'r Polisi Rheoli Risg a'r Fframwaith Rheoli Risg ar 24 Medi 2019.
- Cyflwynir diweddariadau mewn perthynas â Pharhad Busnes ac Argyfyngau Sifil Posibl yn rheolaidd yn unol â'r Gofrestr Risg Corfforaethol, Risg CORP04.
- Mae'r Grŵp Parhad Busnes ac Argyfyngau Sifil Posibl yn cyfarfod bob mis.
- Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd o'r Grŵp Rheoli Parhad Busnes a Materion Brys i adolygu Cynlluniau a Threfniadau Parhad Busnes a Materion Brys Meysydd Gwasanaeth a Chorfforaethol, yn ogystal ag argymhellion sy'n codi o ddiwyddiadau yn y gorffennol ac ymarferion i ddangos tystiolaeth o risg, nodi tueddiadau sy'n dod i'r amlwg, a chofnodi unrhyw wersi a ddysgwyd er mwyn ymateb iddynt.
- Aseir risg y Cynllun Archwilio Mewnol blynyddol ac mae'n ystyried nodau ac amcanion y Cynngor, a'i bolisiau a'i weithdrefnau corfforaethol; i gynnwys adolygiad o'r trefniadau corfforaethol Rheoli Risg, a phrofi'r trefniadau rheoli lliniarol sydd mewn grym ar gyfer sampl o risgiau a nodir yn y Gofrestr Risg Corfforaethol.
- Cymeradwywyd y Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynyddol 2022-2023 gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 10 Mawrth 2022, ac mae'n parhau i ystyried risgiau ychwanegol a gyflwynir gan y pandemig. Cyflwynwyd y Cynllun

Archwilio Mewnol ar gyfer 2023-24 wedi'i gyflwyno a'i gymeradwyo gan y GAC ar 9 Mawrth 2023.

- Gall cynllun archwilio blynyddol yr Archwilydd Mewnol roi sylw i unrhyw weithgarwch angenrheidiol i ail-flaenoriaethu gwaith, gan ganiatáu i'r Archwilydd Mewnol fod yn ymatebol i unrhyw newidiadau o ran risg yn y Cyngor.
- Cyflwynir adroddiadau Cynnydd Archwilio Mewnol Chwarterol rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio at ddibenion monitro (e.e. cyflwynwyd Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol ar gyfer y cyfnod cyntaf rhwng 1 Gorffennaf 2022 hyd at 30 Medi 2022 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17 Ionawr 2023).
- Mae adroddiadau archwilio mewnol a gyflwynir i Reolwyr yn amlygu'r risgiau o beidio gweithredu unrhyw gamau Archwilio Mewnol a argymhellir. Cynhelir archwiliad dilynol o'r cynlluniau gweithredu a gyflwynir. Os bydd y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol o'r farn nad yw Rheolwr wedi rhoi sylw i unrhyw risgiau sylfaenol, adroddir am hyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ac mae gan y Pwyllgor hwn y disgrisiwn i ofyn i'r Rheolwr hwnnw fynychu ac esbonio'r rheswm dros beidio sicrhau cydymffurfiaeth.
- Llunnir crynodeb yn flynyddol o'r gwaith a barn yr archwilwyr ynghylch y sicrwydd a roddir yn yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn. Cymeradwywyd Adroddiad Blynyddol yr Archwilwyr Mewnol ar gyfer 2021/22 gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 6 Mehefin 2022.
- Mae adolygiadau dilynol yr Archwilwyr Mewnol yn monitro rhoi'r camau gweithredu gofynnol ar waith.
- Caiff trefniadau rheoli mewnol, risg a phrosesau llywodraethu eu monitro yn unol â'r Siarter Archwilio Mewnol (cymeradwywyd y fersiwn diwethaf gan y [Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 19/1/22](#)) a'r Cynllun a'r Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol.
- Bydd yr Archwilydd a benodir yn ystyried trefniadau'r Cyngor er mwyn sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei lythyr lle y mae'n nodi bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau ynghylch defnyddio ei adnoddau.
- Mae gwerthuso risg wastad yn ymddangos ar agendâu.
- Cydymffurfir â'r Cod Ymarfer ynghylch Rheoli Risg Twyll a Llygredd ('CIPFA', 2014). (Dim diweddariad pellach)
- Mae gan Archwilwyr Mewnol weithdrefnau yn eu lle os darganfyddir twyll.
- Mae Swyddog yn nhîm yr Archwilydd Mewnol yn Dechnegydd Atal Twyll achrededig, ac mae ail swyddog wrthi hefyd yn astudio at y cymhwyster.
- Mae Swyddog yn nhîm yr Archwilydd Mewnol yn meddu ar Dystysgrif CIPFA mewn Arferion Ymchwilio ('CCIP').
- Diweddarwyd a chymeradwywyd 'Strategaeth i Atal Twyll, Llygredd a Llwgwrwobrwyo (gan gynnwys Atal Gwyngalchu Arian)' gan y Cyngor ar 17 Mehefin 2021 (cadarnhawyd y cofnodion ar 23 Medi 2021) ac fe'i hysgrifennwyd mewn perthynas â'r Cod Ymarfer a'i diweddarau i sicrhau y caiff yr holl ofynion eu cynnwys.
- Mae'r Archwilydd Mewnol yn gwneud gwaith atal twyll yn ôl y gofyn (yn ogystal â delio gyda gweithgarwch darganfod twyll fel yr ystyriwyd yn gynharach).
- Mae'r Cyngor yn cydymffurfio â gofynion Menter Twyll Genedlaethol flynyddol Archwilio Cymru, a gydlynir gan yr Archwilydd Mewnol ar hyn o bryd.
- Mae'r Archwilydd Mewnol yn cyflwyno Adroddiad Atal Twyll i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bob blwyddyn ([cyflwynwyd Adroddiad Atal Twyll 2021/22 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 6 Mehefin 2022](#)). [Adroddiad Archwilio Mewnol – Atal Twyll 2022/23 a gyflwynwyd i'r GAC ar 21 Mehefin 2023](#)

- Gwneir gwaith monitro ac ymateb i rybuddion o dwyll (NAFN, rhwydweithiau ehangach, cymheiriaid, ac ati);
- Ceir aelodaeth o rwydweithiau a grwpiau proffesiynol (Tisonline, KHub, ac ati), a chyfranogir yn weithredol atynt;
- Mae'r Archwilydd Mewnol yn cynnig cyngor i wasanaethau ynghylch gweithredu systemau a phrosesau newydd er mwyn sicrhau y caiff trefniadau rheoli mewnol effeithiol eu cynnal;
- Mae Swyddogion enwebedig o'r Cyngor yn gwneud hyfforddiant twyll amrywiol er mwyn cynnal eu gwybodaeth a'u harbenigedd;
- Pan fo hynny'n briodol, cyhoeddir erlyniadau llwyddiannus ar wefan y Cyngor (ac yn y wasg leol).
- Gall cynllun archwilio blynyddol yr Archwilydd Mewnol roi sylw i unrhyw weithgarwch angenrheidiol i ail-flaenoriaethu gwaith, gan ganiatáu i'r Archwilydd Mewnol fod yn ymatebol i unrhyw newidiadau o ran risg yn y Cyngor.
- Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cynnwys barn flynyddol y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol ar sicrwydd.
- Pennaeth y swyddogaeth Archwilio Mewnol yw Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol sy'n astudio ar hyn o bryd tuag at gymhwyster Archwilio Mewnol, mae ganddynt brofiad helaeth ym maes llywodraeth leol, ac maent yn cael eu cynorthwyo gan dîm sy'n meddu ar sgiliau a gwybodaeth briodol. Cynhelir gwaith adrodd rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch gweithgarwch Archwilio Mewnol. Ceir gweithgarwch cynllunio busnes a blaenraglen waith gadarn sy'n seiliedig ar risg.
- Mae'r Archwilwyr Mewnol yn gwerthuso ac yn gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu yn unol â PSIAS, a gaiff ei hunanasesu a'i adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bob blwyddyn, ynghyd ag unrhyw welliannau sy'n ofynnol. Cynhelir adolygiad cymheiriaid bob 5 mlynedd, a'r diweddaraf wedi'i gwblhau ym mis Mai 2022. Cyflwynwyd yr adroddiad a'r cynllun gweithredu dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Medi 2022. Daeth yr asesydd allanol i'r casgliad bod swyddogaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ceredigion yn cydymffurfio'n gyffredinol â'r PSIAS. Fel canlyniad o'r asesiad allanol mae'r adran yn cydymffurfio â 50 o'r meysydd arfer gorau, cydymffurfio rannol mewn 6 maes, a gyda dim ardaloedd o ddiffyg cydymffurfio.
- Mae'r Archwilwyr Mewnol yn cynnig sicrwydd unigol i Reolwyr ar ôl pob adolygiad archwilio – yna, defnyddir y rhain i gynnig lefel gorfforaethol gyffredinol o sicrwydd bob blwyddyn, sy'n cyfrannu i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- Gweithredwyd proses i ailstrwythuro Archwilio Mewnol ym mis Mai 2019, a chynhaliwyd un arall ym mis Tachwedd 2020. Mae'r gwasanaeth wedi bod yn manteisio ar adnoddau llawn er 1 Mehefin 2022.
- Mae dau aelod o'r tîm yn astudio am gymhwyster hyfforddiant proffesiynol Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol ar hyn o bryd.
- Hunanasesiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio – ymarfer hunanasesu ar y gweill.
- Ceir cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Cynhelir cyfarfodydd yn ôl yr angen rhwng y Swyddog Monitro a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Swyddog Monitro a'r Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol.
- Ceir cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Swyddog Monitro, y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol ac Archwilio Cymru pan fo angen.

- Trefnir cyfarfodydd rheolaidd rhwng Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r rheolydd allanol Archwilio Cymru (gyda Swyddogion a hebddynt).

Rheoli data

- Cymeradwywyd y Strategaeth TGCh a Digidol ar gyfer 2018-2022.
- Mae'r holl bolisiâu wedi cael eu diweddarau (cymeradwywyd pob un ym mis Chwefror 2019) gan gynnwys:
 - Polisi Diogelu Data a GDPR (diweddarwyd 2023);
 - Polisi Diogelwch Gwybodaeth (i'w ddiweddarau yn 2024); a
 - Pholisi Rheoli Cofnodion (i'w ddiweddarau yn 2024).
- Rhaid i'r holl Staff gwblhau modiwl hyfforddiant e-ddysgu gorfodol ynghylch Diogelwch Gwybodaeth.
- Rhaid i'r holl Staff gwblhau modiwl hyfforddiant e-ddysgu gorfodol ynghylch Diogelu Data.
- Mae Swyddog Diogelu Data dynodedig.
- Y Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Cyswllt Cwsmeriaid yw'r Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth ('SIRO') ac mae wedi mynychu hyfforddiant priodol ar gyfer y rôl honno.
- Nodir y Swyddogion cyfrifol canlynol:
 - Swyddog Diogelwch TG ('ITSO'); a
 - Swyddog Rheoli Cofnodion a Gwybodaeth ('IRMO')
- Yn ogystal, mae'r grwpiau/pwyllgorau canlynol yn ystyried diogelwch gwybodaeth:
 - Cyfarfod Parhad Busnes ac Argyfyngau.
 - Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth a Seiber Gydnerth
- Aseidiadau allanol i gynnwys cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.
- Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth a Seiber Gydnerth
- Archwiliadau Mewnol rheolaidd ar ofynion cofrestru diogelu data.
- Cefnogi'r gwaith o gyflwyno a mabwysiadu'r Fframwaith Asesu Seiber ar draws pob Awdurdod Lleol a'r Gwasanaeth Tân ac Achub.
- Mae gweithdrefnau yn dilyn archwiliad Archwilio Cymru wedi'u rhoi ar waith.
- Mae swyddogion yn ystyried cyflwyno hysbysiadau preifatrwydd mewn perthynas â cheisiadau i'r holl Aelodau, gan gynnwys y Pwyllgor Rheoli Datblygu.
- Mae hyfforddiant wedi'i drefnu ar gyfer Aelodau ar eu rhwymedigaethau o dan y GDPR fel rhan o'r hyfforddiant newydd i Aelodau ac mae adran ar y ddeddfwriaeth honno bellach wedi'i chynnwys yn y protocol ar gyfer Aelodau wrth gynllunio.
- Llofnododd Cyngor Sir Ceredigion Gytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru ('WASPI'), felly mae'n defnyddio fframwaith WASPI ar gyfer Cytundebau Rhannu Gwybodaeth.

***Mae'r cytundeb yn gasgliad cyffredin o egwyddorion a safonau y bydd sefydliadau partner yn rhannu gwybodaeth bersonol drwyddynt. Bydd sefydliadau sy'n mabwysiadu'r Cytundeb yn dangos eu hymrwymiad wrth fodloni'r amodau, y rhwymedigaethau a'r gofynion cytunedig o fewn y fframwaith.
- Yn rhan fwyaf yr achosion, anfonir cytundebau ymlaen i'r Swyddog Diogelu Data.
- Ceir cofrestr gyhoeddus ar wefan WASPI hefyd.
- Aseidiadau allanol rheolaidd e.e. cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.
- Tystiolaeth a monitro perfformiad mewnol.
- Caiff data ei groes-gyfateb ar draws y gwahanol wasanaethau.
- Caiff gwerthoedd Dangosyddion Perfformiad eu dilysu gyda chymorth tystiolaeth.
- Amserlen Gadw – bellach wedi'i chyhoeddi ar y fewnwyd.
- Arwyddodd yr holl Gyngorwyr Gytundeb Data Personol / Cyfrinachol

Rheolaeth ariannol gyhoeddus gref

- Cymeradwywyd fersiwn ddiweddaraf y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ('SATC') gan Y Cyngor Llawn ar 21/09/23. Adlewyrchir hyn Setliad Terfynol 2023/24 Llywodraeth Cymru a Setliad Cymru Gyfan 2024/25 ddangosol Llywodraeth Cymru sy'n cwmpasu'r cyfnod o 2023/24 hyd at 2026/27. Cafodd hyn hefyd ei ystyried gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol ar 19/07/23 a gan y Cabinet ar 05/09/23.
- Mae bellach yn cynnwys fframwaith polisi er mwyn pennu cyllidebau bob blwyddyn, yn ogystal â chynllun tair blynedd. Mae'r SATC yn cynnwys risg corfforaethol a gaiff ei ddiweddarau o leiaf dair gwaith y flwyddyn. Yn ogystal, mae'r gweithgarwch blyneddol er mwyn pennu'r gyllideb yn cynnwys asesiad risg. Mae'r Cyngor yn ymateb i'r cynnig yn Adroddiad Gwella Blyneddol Swyddfa Archwilio Cymru (Archwilio Cymru bellach) 2016, gan ystyried yr adroddiad yng ngoleuni SATC trwy sicrhau bod trefniadau rheolaeth ariannol y Cyngor yn ddigon cadarn i fodloni'r sialensiau sylweddol a fydd yn codi yn y dyfodol.
- Datblygwyd Cynllun Strategol ac mae wedi gwella'r rhaglen waith sy'n angenrheidiol er mwyn ystyried blaenoriaethau gwasanaeth wrth roi sylw i gyfyngiadau ariannol.
- Pennir amserlen/cynllun prosiect cyllideb flynyddol er mwyn sicrhau y caiff cyllideb gytbwys ei chymeradwyo o fewn y cyfnod statudol yn unol â fframwaith cyllideb y Cyngor.
- Cyflwynir adroddiadau cyllideb rheolaidd i'r Cabinet a'r Grŵp Arweiniol trwy gydol y flwyddyn a chaiff cyllidebau gweithredol eu monitro bob mis.
- Mae gweithgarwch monitro'r gyllideb yn digwydd yn gyson trwy gydol y flwyddyn, o fewn gwasanaethau, i'r Cabinet ac i weithgorau Swyddogion sy'n Aelodau e.e. Grŵp Datblygu a CMG ac arbedion y rhaglen drawsnewid i'r Grŵp Trawsbleidiol Ymgynghorol am Drawsnewid ac Effeithlonrwydd.
- Cynhelir cyfarfodydd chwarterol o'r Panel Gweithredol yn ôl y gofyn gyda Swyddogion Arweiniol Corfforaethol, ynghyd ag Arweinydd y Cyngor, y Prif Weithredwr, y Swyddog Arweiniol Corfforaethol dros Gyllid a'r Aelod Cabinet sydd â chyfrifoldeb dros Gyllid.

G. Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol:

Gweithredu arferion da o ran tryloywder

- Gwefan y Cyngor.
- Darlledir cyfarfodydd y Cyngor a'r Cabinet.
- Templedi safonol ar gyfer y Cabinet, Craffu a'r Cyngor.
- Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.
- Defnyddio Modern.Gov er mwyn cyhoeddi agendâu a Gwybodaeth am Gynghorwyr.
- Mae manylion cyswllt Cynghorwyr, eu cofnodion presenoldeb, eu haelodaeth o Bwyllgorau a'r Datganiadau Datgelu Buddiannau ar gael ar wefan y Cyngor.
- Mae adroddiadau blyneddol Cynghorwyr ar gael ar wefan y Cyngor.
- Mae Adroddiad Blyneddol Trosolwg a Chraffu ar gael ar wefan y Cyngor.
- Mae Adroddiad Blyneddol y Gwasanaethau Democrataidd ar gael ar wefan y Cyngor.

- Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021, mae offer wedi'i osod yn Siambr y Cyngor i alluogi cynnal cyfarfodydd hybrid. Mae'r Cyngor yn cynnig ffyrdd amgen i ddinasyddion droi at wybodaeth os nad ydynt yn gallu manteisio ar wasanaethau digidol. Gallant ffonio Canolfan Gyswilt y Cyngor neu ymweld â'i Lyfrgelloedd lle gall y cyhoedd droi at gyfrifiaduron sydd ar gael neu wasanaeth Wi-Fi 4G am ddim, sy'n caniatáu i unrhyw un ddefnyddio eu dyfais eu hunain.

Gweithredu arferion da o ran tryloywder

- Cyhoeddir Adroddiad Blynyddol ar yr Hunanasesiad ac Amcanion Gwella a Llesiant y Cyngor Sir ar wefan Cyngor Sir Ceredigion er mwyn hysbysu dinasyddion Ceredigion o'r gweithgareddau a'r camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd er mwyn cefnogi ei Amcanion Gwella a Llesiant. Mae hyn yn rhan o hunanasesiad y Cyngor hefyd. Mae cynllun cryno ar gael hefyd mewn swyddfeydd cyhoeddus ar gyfer ein dinasyddion.
- Cyhoeddir datganiadau ariannol blynyddol ar wefan y Cyngor.
- Mae Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn dangos tystiolaeth o'r ffordd y mae'n cydymffurfio â saith Egwyddor graidd y Fframwaith Llywodraethu a'r is-egwyddorion sydd yn y Fframwaith ac yn y Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol, gan gynnwys sut y mae'n gweithredu trefniadau cywir er mwyn llywodraethu ei faterion, yn hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau ac yn gwneud trefniadau ar gyfer rheoli risg (datblygwyd y Fframwaith Llywodraethu yn 2010 ac fe'i diwygiwyd yn unol â Fframwaith *Delivering Good Governance in Local Government* CIFA/SOLACE 2016). Mae'n cydymffurfio hefyd â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- Cynhaliwyd asesiad o'r fframwaith ar gyfer llywodraethu corfforaethol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth. Penderfyniad i'w wneud gan y Cyngor ynghylch cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ai peidio, ynghyd â'r Datganiad Cyfrifon.
- Rhannwyd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol gyda chyfrifon, gan ei adolygu a'i ddiweddarau gydag Aelodau a Swyddogion gan gynnig proses ymgysylltu ehangach.
- Mae Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol y Cyngor yn dangos bod y trefniadau llywodraethu corfforaethol angenrheidiol mewn grym ganddo er mwyn sicrhau perfformiad effeithiol. Mae'r Cod Llywodraethu Lleol yn ddatganiad cyhoeddus sy'n nodi'r ffordd y bydd y Cyngor yn cyflawni'r ymrwymiad hwnnw.
- Mae goblygiadau ariannol yn ofyniad er mwyn eu cynnwys yn holl adroddiadau Cyfarfodydd y Cabinet. Diweddarwyd Rheoliadau Ariannol a'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol (Dogfen F y Cyfansoddiad), a'r Rheolau Gweithdrefn Contract (Dogfen G y Cyfansoddiad).
- Arferion cyfrifyddu – cydymffurfir â Chodau Ymarfer, caiff Dangosyddion Darbodus eu paratoi a'u hadrodd i'r Cyngor a'u monitro trwy gydol y flwyddyn. Cynhelir gweithgarwch rheolaidd er mwyn monitro'r gyllideb trwy gydol y flwyddyn. Yn ogystal, mae'r Archwilydd Mewnol yn adolygu trefniadau rheoli ynghylch casglu a monitro incwm.

Sicrwydd ac atebolrwydd effeithiol

- Mae perthynas waith dda yn bodoli gyda Llywodraeth Cymru a rheolyddion allanol, gan gynnwys Archwilio Cymru, Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC), yr Awdurdod Gwasanaethau Ariannol ('FSA') a'r Asiantaeth Safonau Bwyd fel rheolyddion allweddol.

- Cofnodir Protocol Archwilio Cymru ac mae gweithdrefnau mewn grym er mwyn sicrhau y rhoddir sylw i'r holl 'Ffurflenni Ymateb Rheolwyr' o bob adroddiad Archwilio Cymru, a bod ymatebion Gwasanaeth yn cael eu cyflwyno i'r Grŵp Arweiniol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac Archwilio Cymru.
- O ran monitro cynnydd camau gweithredu/argymhellion, y Swyddog Llywodraethu yw pwynt cyswllt Archwilio Cymru ar gyfer Ffurflenni Ymateb Rheolwyr ('MRFs') a materion llywodraethu/MRFs sy'n ymwneud â llywodraethu parhaus. Disgrifir y system hon mewn Protocol, a gymeradwywyd gan y Grŵp Arweiniol ac a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a chyflwynwyd fersiwn wedi'i ddiweddarau (er mwyn adlewyrchu'r ffaith bod y Swyddog Gwella a Pherfformiad Corfforaethol yn eu swydd) i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod ei gyfarfod ar 9.9.2021.
- Cynhelir cyfarfodydd misol hefyd rhwng Swyddogion Perfformio ac Archwilio Cymru a gellir eu trefnu â swyddogion eraill os oes angen. Ceir deialog reolaidd gyda chynrychiolwyr o Archwilio Cymru.
- Rhoddir sylw i argymhellion gan Archwilio Cymru yn y trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol.
- Cyflwynir holl adroddiadau Archwilio Cymru i'r grŵp Arweiniol a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, sy'n monitro rhoi'r camau gweithredu cywirol gofynnol ar waith.
- Mae proses er mwyn monitro cynnydd Camau Gweithredu wedi'i datblygu.
- Mae'r Prif Archwilydd Mewnol (CMIA) wrthi ar hyn o bryd yn astudio er mwyn sicrhau cymhwyster Sefydliad Archwilydd Mewnol (IIA) ac mae ganddynt brofiad helaeth ym maes llywodraeth leol, ac wedi'u cefnogi gan dîm sy'n meddu ar sgiliau a gwybodaeth briodol.
- Mae'r Rheolwr Archwilio wrthi'n gwneud cymhwyster Sefydliad Archwilydd Mewnol (IIA).
- Mae dau archwilydd yn datblygu sgiliau archwilio TGCh.
- Mae Swyddogion Archwilio Mewnol yn astudio am gymwysterau archwilio er mwyn gwella eu gwybodaeth, eu sgiliau a'u cymhwysedd.
- Gweithredwyd proses i ailstrwythuro Archwilio Mewnol ym mis Mai 2019, a chynhaliwyd rhai eraill ym mis Tachwedd 2020 ac ym mis Ebrill 2022. Mae'r gwasanaeth wedi bod yn manteisio ar adnoddau llawn er 1 Mehefin 2022.
- Mae CMIA newydd wedi bod yn y swydd o 1 Ionawr 2022, ac mae ganddynt brofiad sylweddol ym maes Archwilio Mewnol, ac fe'u cefnogir gan Reolwr Archwilio gwybodus a medrus.
- Mae gan rôl CMIA fynediad rhydd a dilyffethair i Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac mae'r ddau yn cyfarfod yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn.
- Mae gweithgarwch cynllunio busnes a blaenraglen waith gadarn sy'n seiliedig ar risg yn eu lle.
- Adroddir yn rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch gweithgarwch Archwilio Mewnol, h.y. Adroddiadau Cynnydd Archwilio Mewnol chwarterol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er mwyn monitro perfformiad cynnydd a gwella, a rhoddir crynodeb o'r gwaith a'r farn archwilio ynghylch sicrwydd mewn Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol bob blwyddyn ar ddiwedd y flwyddyn. Cynhelir adolygiadau dilynol er mwyn monitro camau gweithredu cywirol.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol yn rheolaidd (cymeradwywyd y fersiwn diwethaf gan y Pwyllgor Archwilio ar 19/01/2022).
- Mae CMIA yn cynnig barn wrthrychol flynyddol am sicrwydd ynghylch prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu y Cyngor, ar sail y sicrwydd unigol a roddir i

Reolwyr ar ôl pob adolygiad archwilio, ac mae hyn yn cyfrannu i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

- Adroddir am y cydymffurfio â PSIAS bob blwyddyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chynllun gwella yn dilyn hyn. Cynhelir gweithgarwch adolygu asesu gan gymheiriaid bob pum mlynedd (cynhaliwyd yr adolygiad diweddaraf ym mis Mai 2022 gan Gyngor Sir Ynys Môn, cyflwynwyd yr adroddiad a'r cynllun gwella dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Medi 2022). Daeth yr asesydd allanol i'r casgliad bod swyddogaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ceredigion yn cydymffurfio'n gyffredinol â'r PSIAS. Fel canlyniad o'r asesiad allanol mae'r adran yn cydymffurfio â 50 o'r meysydd arfer gorau, cydymffurfio rannol mewn 6 maes, a gyda dim ardaloedd o ddiffyg cydymffurfio.
- Cenhadaeth Archwilio Mewnol yw gwella a diogelu gwerth sefydliadol trwy gynnig sicrwydd, cyngor a barn wrthrychol ac sy'n seiliedig ar risg. Nodir manylion hyn yn y Siarter Archwilio fewnol, sy'n nodi hawl mynediad Archwilio Mewnol hefyd (yn unol â Rheoliadau Ariannol/Cyfansoddiad y Cyngor).
- Pennir cytundebau Atebolrwydd a Phartneriaeth mewn prosiectau ar y cyd.

4 Barn am lefel y sicrwydd y gall y trefniadau llywodraethu ei rhoi

Mae'r Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol (CMIA) yn paratoi Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn, a gyflwynir fel rheol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ym mis Mehefin. Mae'r adroddiad yn amlinellu canlyniadau unigol a chyfunol yr adolygiadau archwilio a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn, ac mae'n rhoi'r farn archwilio gyffredinol am sicrwydd yn seiliedig ar y gwaith archwilio hwnnw. Mae'r sicrwydd a roddir hefyd yn rhoi sylw i gynnydd o ran gweithredu gwelliannau, ystyriaeth o'r gofrestr risgiau, a'r sicrwydd a roddir mewn adroddiadau a gyhoeddwyd gan reoleiddwyr allanol. Yn yr adroddiad ceir manylion ynghylch cwmpas y gwaith archwilio, a'r angen i ailflaenoriaethu'n gyson er mwyn sicrhau bod gwaith digonol yn cael ei gyflawni ar gyfer rhoi sicrwydd.

Mae'r Adroddiad Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn yn cynnwys canlyniadau hunanasesiad blynyddol y gwasanaeth archwilio mewnol, sy'n seiliedig ar dempled Nodyn Cymhwys CIPFA i Lywodraeth Leol. Roedd y templed yn destun adolygiad allanol gan gymheiriaid ym mis Mai 2022, a'r bwriad yw ailadrodd asesiad allanol bob pum mlynedd fel sy'n ofynnol gan Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS). Mae'r cynlluniau gwella sy'n deillio o'r asesiadau hyn yn cael eu cynnwys yn yr Adroddiadau Cynnydd chwarterol a gyflwynir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a chânt eu hadolygu'n flynyddol yn yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol.

Mae'r Cynlluniau Gwella yn nodi'r gwelliannau a wnaed ac y bwriedir eu gwneud yn sgil yr argymhellion sy'n codi o'r asesiadau, ynghyd â chanlyniadau Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwella'r gwasanaeth yn unol â gofynion PSIAS, er mwyn sicrhau bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn medru monitro cynnydd y gwasanaeth.

Lluniwyd Adroddiad am gynnydd Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2022-2023 a Chynllun Gweithredu'r Flwyddyn Gyffredol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Medi 2023.

Mae Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol 1/4/2022-30/6/2022 (a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Medi 2022, a'r cyfnodau dilynol i'w disgwyl ar 17 Ionawr 2023, 9 Mawrth 2023 a 21 Mehefin 2023) yn cynnwys y camau gweithredu a gymerwyd hyd yma er mwyn cyflawni'r gwelliannau arfaethedig a nodwyd.

Mae strwythur staffio'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi bod yn gyflawn yn ystod y flwyddyn 2022-2023.

Ar 10 Mawrth 2022 hefyd, cyflwynodd y CMIA y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2022/23 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Diben hwn yw sicrhau bod gwaith yn cael ei gyflawni ar lefel ddigon eang i ategu'r farn flynyddol am effeithiolrwydd y systemau llywodraethu, gwaith rheoli risgiau, a rheolaeth fewnol ar draws y Cyngor. Roedd y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2022/23 yn crynhoi'r meysydd gwaith yr oedd yr Adran Archwilio Mewnol yn bwriadu canolbwyntio arnynt yn ystod y flwyddyn, gan ystyried y sefyllfa oherwydd y pandemig.

Mae'r gwasanaeth wedi cael ei ddarparu ar sail fwy adweithiol eleni, yn yr un modd â'r flwyddyn flaenorol, oherwydd yr amryw risgiau a gyflwynwyd yn sgil newidiadau angenrheidiol i arferion gweithio'r Cyngor, er enghraifft grantiau untro'n cael eu rhoi, grwpiau'n cael eu sefydlu i dargedu meysydd penodol lle'r oedd newid yn digwydd, mwy o staff yn gweithio gartref, ac ati. Mae gwaith archwilio mewnol wedi'i asesu yn barhaus ac mae anghenion a blaenoriaethau cyfnewidiol y Cyngor wedi cael eu hystyried yn rheolaidd. Yn ychwanegol i'r gwaith adweithiol hwn, rhoddir sicrwydd ar gyfer 2022/23 ar adolygiadau a gynllunnir ac sy'n cael eu cario ymlaen neu'n cael eu cynnal yn ystod y flwyddyn er mwyn asesu lefel flynyddol y sicrwydd ar gyfer y Cyngor. Mae'r holl gamau gweithredu a gymerwyd wedi bod yn gyson â'r nodyn cyfarwyddyd a gyhoeddwyd gan y Bwrdd Cyngori ar Safonau Archwilio Mewnol. At hynny, mae rhagor o adnoddau wedi'u neilltuo i ddatblygu'r system mapio sicrwydd er mwyn ategu ymhellach y sicrwydd a roddir ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae gan y Cyngor, er enghraifft, rwymedigaeth daer i ddyfarnu grantiau amrywiol i fusnesau cymwys yn y Sir, ac oherwydd hawliadau twyllodrus posibl, mae Archwilio Mewnol wedi parhau i adolygu sampl o geisiadau cyn talu (mae'n haws stopio taliadau nag adfer yr arian wedi hynny), gan ychwanegu gwerth i weithrediadau'r Cyngor o ganlyniad i amgylchiadau sy'n newid, fel y'i cefnogir gan nodiadau arweiniad y Bwrdd Cyngori Safonau Archwilio Mewnol.

Daeth y CMIA i'r casgliad yn ei Hadroddiad Blynyddol 2021/22 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 06/06/2022 bod gan y Cyngor fframwaith boddhaol o lywodraethu, rheoli risg a rheolaethau mewnol ar waith i reoli cyflawni amcanion y sefydliad yn ystod y flwyddyn, yn seiliedig ar:

- nifer, cwmpas a'r sicrwydd a gafwyd o'r adolygiadau mewnol ac allanol a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2022,
- a'r ffaith bod y rheolwyr wedi derbyn y camau a gymerwyd (pan fo modd).

Fodd bynnag, oherwydd effaith barhaus y pandemig, dylid nodi na chafodd unrhyw ysgolion eu hadolygu yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, cynhaliwyd archwiliadau penodol wrth archwilio'r Grant Gwella Addysg a'r grant Datblygu Disgyblion (PDG).

Bydd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn destun adolygiad gan Archwilio Cymru er mwyn sicrhau ei fod yn gyson â'r wybodaeth sydd ganddo ac â deddfwriaeth. Yn ogystal, mae'r Adran Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiad annibynnol blynyddol o'r Fframwaith Llywodraethu Blynyddol ac o'r dull sgorio a'r dystiolaeth, fel y nodir ym Mhwynt 2 uchod.

Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Cyswllt Cwsmeriaid y Cyngor yw Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth yr awdurdod, ac mae'n gyfrifol hefyd am Ddiogelu Data a Diogelwch TGCh.

Yn draddodiadol, roedd Fforwm SIRO yn cynnwys arbenigwyr am faterion: e.e. Cyfleusterau, Diogelu Data, Diogelwch TG, Pennaeth TG, Cyfreithiol, AD a rhywfaint o gynrychiolaeth adrannol. Mae hwn yn cyfarfod bob chwarter i drafod materion sy'n ymwneud â risg gwybodaeth a rheoli gwybodaeth.

Mae rolau allweddol a threfniadau craffu presennol y Tîm Asedau Gwybodaeth fel a ganlyn:

- Swyddog Diogelwch TG ('ITSO') sy'n cynghori ynghylch diogelwch data, a chynghorwyr ac ymgynghorwyr allanol yn cael eu defnyddio o bryd i'w gilydd i roi prawf ar drefniadau diogelwch yr Awdurdod a chynghori yn eu cylch;
- Swyddog Rheoli Gwybodaeth a Chofnodion ('IRMO') sy'n cynghori ynghylch cydymffurfio â'r gyfraith ac sy'n sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau ar waith ac y glynir wrthynt;
- Mae'r Grŵp Corfforaethol Diogelu Data (a elwir yn fewnol yn gyfarfod Grŵp Corfforaethol Diogelu Data / Rhyddid Gwybodaeth / Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol) yn cwrdd bob chwarter, a chaiff ei gadeirio gan y Pennaeth Polisi Gwasanaeth (Dirprwy Pennaeth TGCh a Gwasanaethau Cwsmeriaid);
- Cyflwynir Adroddiadau Blynyddol yn ôl yr angen i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor.

Yn ogystal:

- Y Swyddog Diogelwch TG ('ITSO') yw Is-gadeirydd Fforwm Diogelwch Sector Cyhoeddus Cenedlaethol Cymru (WARP Cymru) sy'n cwrdd bob chwarter.
- Y Swyddog Rheoli Gwybodaeth a Chofnodion ('IRMO') yw Cadeirydd Cymdeithas Rheoli Gwybodaeth a Chofnodion Cymru ac mae'n trefnu digwyddiadau ar draws Cymru.
- Mae'r IRMO yn aelod o Banel Sicrhau Ansawdd Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru ar gyfer Canolbarth a Gorllewin Cymru.

Yn dilyn yr adolygiad o'r Fframwaith Llywodraethu, bernir bod y trefniadau llywodraethu cyffredinol yn dda ar y sail bod mwyafrif y sgorau a roddwyd yn 9/10.

Mae cyflwyno'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol sy'n amlinellu'r ffordd y mae'r Cyngor wedi ymrwymo i egwyddorion craidd Fframwaith *Delivering Good Governance in Local Government* CIPFA/SOLACE yn cynnig arweiniad i'r holl Aelodau a Swyddogion am yr agenda lywodraethu.

Bydd adolygu'r Cod Llywodraethu Lleol yn rheolaidd yn rhoi lefel uchel o sicrwydd bod y trefniadau llywodraethu'n addas i'w diben.

DRAFT

5 Y materion a nodwyd ar gyfer y llynedd (2022-2023)

Mae'r tabl canlynol yn cofnodi'r camau gweithredu a gymerwyd yn ystod 2022-23 i ddatrys y materion a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2021-2022:

Sylwer: bydd unrhyw gamau gweithredu nad ydynt wedi'u cwblhau'n llawn erbyn y dyddiad cwblhau yn cael eu cario ymlaen i Gynllun Gweithredu 2023-2024.

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
A1.1 Sicrhau bod yr Aelodau a'r Swyddogion yn ymddwyn gydag uniondeb ac yn arwain diwylliant lle maent yn gweithredu'n amlwg ac yn gyson er budd y cyhoedd, gan warchod enw da'r sefydliad drwy wneud hynny	<p>Y Swyddog Monitro (SM) i barhau i gynghori Aelodau ymhellach am yr angen i ddatgelu lletygarwch/rhoddion.</p> <p>Y Swyddog Monitro i roi cyngor i Brif Swyddogion ymhellach am yr angen i ddatgelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> cysylltiadau personol agos gyda Swyddogion neu Aelodau eraill, Adolygiad parhaus o ddatganiadau busnes Prif Swyddogion <p>Y SM a Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democraataidd i barhau i gynnal adolygiad o Aelodau sydd â swyddi cyfarwyddwyr, ymddiriedolaethau neu aelodaeth pan gânt eu penodi i bwyllgorau a chyrff allanol, a'r Swyddog Monitro i ystyried adborth aelodau a gwerth ychwanegol, gan barhau i</p>	<p>Y SM yn parhau i gynghori'r Aelodau bod angen datgelu rhoddion / lletygarwch.</p> <p>Y SM yn cynghori aelodau ar yr angen i ddatgelu cysylltiadau personol agos â Swyddogion neu Aelodau eraill, a pharhau i'w hatgoffa o hynny.</p> <p>Mae adolygiad parhaus o ddatganiadau busnes Prif Swyddogion yn dal i fynd rhagddo.</p> <p>Mae adolygiad o'r Aelodau sydd â swyddi cyfarwyddwyr, ymddiriedolwyr neu aelodaeth yn parhau.</p> <p>Gweithio ynghylch adborth gan aelodau a gwerth ychwanegol</p>	EP/LE	Mawrth 2023-wedi cwblhau

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
	<p>ddiweddaru'r Cod Ymddygiad ar gyfer Swyddogion ac Aelodau.</p> <p>Diweddaru'r ffurflen Goddefebau i Aelodau</p> <p>Ni chynhaliwyd arfarniadau oherwydd pandemig Covid-19 ond maent bellach wedi aildddechrau (wedi'u cynnal ym mis Mai 2021 ac yn parhau i gael eu cynnal yn rhithwir).</p> <p>Cod Ymddygiad diwygiedig ar gyfer Swyddogion i'w gyhoeddi ar ôl ei diweddaru a'i gymeradwyo.</p> <p>Swyddogion i gwblhau modiwl e-hyfforddiant gorfodol ar Foeseg/Twyll ar ôl ei gwblhau a'i gymeradwyo.</p> <p>Sefydlwyd camau gweithredu / dogfennau llywodraethu'r Pwyllgor Cynllunio/Rheoli Datblygu, hyfforddiant i'w ddarparu a chynnydd i'w adolygu yn ystod 2022-2023.</p> <p>.</p>	<p>rhagorol. Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer Swyddogion wedi'i diweddaru.</p> <p>Mae'r ffurflen Goddefebau i aelodau wedi'i diweddaru.</p> <p>Arfarniadau wedi'u haildddechrau.</p> <p>Adolygiad o God Ymddygiad ar gyfer Swyddogion a gwblhawyd ac a gyhoeddwyd Ebrill 2023, a'r diweddariad Newyddion Staff ar gyfer CeriNet a gyhoeddwyd i hysbysu Staff am newidiadau.</p> <p>Cynnwys hyfforddiant cwrs e-ddysgu Moeseg / Twyll wedi'i gwblhau,- Lanswyd modiwl hyfforddi e-ddysgu Tachwedd 2023.</p> <p>Bydd trefniadau llywodraethu yn parhau i gael eu hadolygu mewn perthynas â'r Gwasanaeth Cynllunio, gan gynnwys fel rhan o'r ymateb i argymhellion Adolygiad Dilynol Gwasanaeth Cynllunio Cymru</p>		

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
		(derbyniwyd 18.7.2023). Grŵp Gorchwyl a Gorffen Aelodau a benodwyd gan y Cyngor 26/10/23.		
A1.2 Sicrhau bod Aelodau'n cymryd yr awenau wrth sefydlu egwyddorion neu werthoedd gweithredu safonol penodol ar gyfer y Sefydliad a'i Staff a'u bod yn cael eu cyfathrebu a'u deall. Dylai'r rhain adeiladu ar Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus (Egwyddorion Nolan)	Camau gweithredu/dogfennau llywodraethu'r Pwyllgor Cynllunio/Rheoli Datblygu wedi'u sefydlu, hyfforddiant i'w roi a chynnydd i'w adolygu yn ystod 2022-2023.	Bydd trefniadau llywodraethu yn parhau i gael eu hadolygu mewn perthynas â'r Gwasanaeth Cynllunio, gan gynnwys fel rhan o'r ymateb i argymhellion Adolygiad Dilydol y Gwasanaeth Cynllunio (derbyniwyd 18.7.2023). Grŵp Gorchwyl a Gorffen Aelodau wedi'u penodi gan y Cyngor 26/10/23	EP/LE	Mawrth 2023-yn parhau
A1.3 Arwain trwy esiampl a defnyddio'r gwerthoedd neu'r egwyddorion gweithredol safonol hyn fel fframwaith er mwyn gwneud penderfyniadau a chymryd camau eraill.	Y Grŵp Arweiniol i gael diweddariad am e-Ddysgu gydag AD yn adrodd i'r Grŵp Arweiniol.	Wedi'i gwblhau Hyfforddiant Cod Ymddygiad a ddarperir i'r holl Aelodau yn dilyn Etholiadau Lleol 2022 fel rhan o raglen sefydlu gynhwysfawr ar gyfer yr holl Aelodau. Darperir hyfforddiant gloywi ar 18.5.2023.	GE	Mawrth 2023 – wedi'i gyflawni

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
<p>A1.4 Arddangos, mynegi ac ymgorffori'r egwyddorion neu'r gwerthoedd gweithredu safonol drwy bolisiau a phrosesau priodol a adolygir yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn gweithredu'n effeithiol</p>	<p>Cofrestr Penderfyniadau Dirprwyedig i'w chyhoeddi.</p> <p>Parhau i fonitro'r nifer sy'n gwneud modiwl e-ddysgu gorfodol Chwythu'r Chwiban. Ar hyn o bryd mae'n is na'r hyn sy'n ofynnol.</p> <p>Adolygu polisi Chwythu'r Chwiban.</p>	<p>Mae gwaith ar gyhoeddi Cofrestr Penderfyniadau Dirprwyedig yn dal i fynd rhagddo.</p> <p>Parhau i fonitro cwblhau'r modiwl e-ddysgu gorfodol Chwythu'r Chwiban.</p> <p>Mae polisi chwythu'r chwiban wedi cael ei adolygu, ei ddiweddarau, a'i gyflwyno i'r Pwyllgor Cydlynw Trosolwg a Chraffu (argymhellir cymeradwyo) a'r Cabinet (cymeradwywyd). Diweddarwyd y Polisi a chyhoeddwyd ar CeriNet 17.4.2023.</p>	<p>EP/HR</p>	<p>Mawrth 2023-wedi'i gwblhau</p>

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
A3.1 Sicrhau bod aelodau a Staff yn dangos ymrwymiad cadarn i'r gyfraith, yn ogystal â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau perthnasol	Hyfforddiant pellach i'w ddarparu i'r holl Aelodau ynghylch eu cyfrifoldebau mewn perthynas ag Egwyddorion Diogelu Data a hysbysiadau preifatrwydd. Hysbysiadau preifatrwydd i Gynghorwyr yn cael eu datblygu ac i'w darparu.	Hyfforddiant wedi'i roi i'r holl Aelodau ynghylch eu cyfrifoldebau mewn perthynas ag Egwyddorion Diogelu Data. Hysbysiadau preifatrwydd i Gynghorwyr yn cael eu datblygu ac i'w darparu gan y Swyddog Diogelu Data.	EP/LE	Mawrth 2023
B1.1 Sicrhau bod diwylliant agored ar waith, drwy ddangos, cofnodi a mynegi ymrwymiad y sefydliad i fod yn agored	Cwblhau adolygiad o Gynllun Cyhoeddi'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth, sydd ar y gweill.	Diweddarwyd y Polisi Rhyddid Gwybodaeth a'r Polisi Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol (EIR). Mae adolygiad o Gynllun Cyhoeddi'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth yn mynd rhagddo.	LE/AW/MNH	Mawrth 2023
B3.1 Sefydlu polisi clir ar y math o faterion y bydd y sefydliad yn ymgynghori'n ystyrllon â dinasyddion unigol, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid eraill yn eu cylch, neu'n eu cynnwys	O ganlyniad i bandemig Covid-19, bu angen i benderfyniadau gael eu gwneud gan y Grŵp Rheoli Aur am resymau brys (o dan swyddogaeth weithredol dros dro trosglwyddo pŵer sydd ar waith tan 31.8.2021 ac ar gyfer gweithdrefnau gweithredol o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004 ar	Nid yw'r Grŵp Rheoli Aur yn cwrdd bellach. Mae Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi newydd, 'Siarad, Gwranddo a Gweithio Gyda'n Gilydd' wedi'i gyhoeddi. Angen adolygu rhoi'r polisi hwn ar	AW	Mawrth 2023

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
<p>ynddynt, i sicrhau bod gwasanaeth (neu ddarpariaeth arall) yn cyfrannu at gyflawni'r canlyniadau arfaethedig</p>	<p>ôl y dyddiad hwnnw), felly mae wedi bod yn amhosibl i nifer o wasanaethau ymgynghori wyneb yn wyneb yn y gymuned ar hyn o bryd, felly diwygiwyd y sgorio i adlewyrchu hyn.</p> <p>Parhau i fwrw ymlaen â'r adolygiad o'r Polisi Ymgysylltu â'r Gymuned a fydd yn cynnwys darpariaethau ar gyfer ymgysylltu â rhanddeiliaid yn y dyfodol.</p>	<p>waith cyn bod y cam gweithredu wedi'i gwblhau.</p>		
<p>D2.3 Ystyried a monitro risgiau y mae pob partner yn eu hwynebu wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir</p>	<p>Parhau i roi ystyriaeth i newidiadau deddfwriaethol e.e. Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.</p> <p>Gweithredu newidiadau deddfwriaethol, megis ynghylch Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ac ystyried/monitro'r risgiau sy'n wynebu pob partner wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir.</p>	<p>Mae gwaith yn mynd rhagddo i roi cyfrif am newidiadau deddfwriaethol.</p> <p>Bydd risgiau sy'n wynebu pob partner wrth weithio ar y cyd yn parhau i gael eu hystyried/monitro.</p>	<p>AW/EP</p>	<p>Mawrth 2023</p>

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
G3.1 Sicrhau y gweithredir ynghylch argymhellion sy'n ymwneud â chamau cywiro gan archwilwyr allanol	Monitro cynnydd camau gweithredu/argymhellion	Mae'r monitro cynnydd camau gweithredu/argymhellion yn parhau.	EP/AW	Mawrth 2023

DRAFT

6 Cynllun gweithredu y cytunwyd arno ar gyfer materion i'w hystyried yn ystod 2023-2024

Yn sgil gweithredu ac adolygu fframwaith CIPFA/SOLACE, *Delivering Good Governance in Local Government* (2016), nodwyd y materion a ganlyn i'w datrys yn ystod 2023-24:

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
A1.1 Sicrhau bod yr Aelodau a'r Swyddogion yn ymddwyn gydag uniondeb ac yn arwain diwylliant lle maent yn gweithredu'n amlwg ac yn gyson er budd y cyhoedd, gan warchod enw da'r sefydliad drwy wneud hynny	<p>Y Swyddog Monitro i barhau i gynghori Aelodau ar y Cod Ymddygiad.</p> <p>MO i barhau i gynghori'r Prif Swyddogion ymhellach am yr angen i ddatgelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> cysylltiadau personol agos gyda Swyddogion neu Aelodau eraill, Adolygiad parhaus o ddatganiadau busnes Prif Swyddogion <p>Adolygu – Aelodau sydd â swyddi cyfarwyddwr, ymddiriedolaethau, neu aelodaeth, y Swyddog Monitro i ystyried adborth gan aelodau a gwerth ychwanegol. Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer Swyddogion wedi'i ddiweddarau.</p> <p>Swyddogion i gwblhau modiwl e-hyfforddiant Gorfodol ynghylch Moeseg/Twyll ar ôl iddo gael ei</p>	Ymgorffori ymddwyn gydag uniondeb ymhellach.	EP/LE	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
	<p>gwblhau a'i gymeradwyo. (Cynnwys hyfforddiant e-ddysgu wedi'i gwblhau, i'w greu yn fodiwl hyfforddi e-ddysgu yn fuan)</p> <p>Camau gweithredu/dogfennau llywodraethu'r Pwyllgor Cynllunio/Rheoli Datblygu wedi'u sefydlu, hyfforddiant i'w roi a chynnydd i'w adolygu yn ystod 2022-2023.</p> <p>Bydd trefniadau llywodraethu yn parhau i gael eu hadolygu mewn perthynas â'r Gwasanaeth Cynllunio, gan gynnwys fel rhan o'r ymateb i argymhellion Adolygiad Dilynol Gwasanaeth Cynllunio Cymru (derbyniwyd 18.7.2023).</p>	<p>Cwblhawyd y modiwl e-ddysgu ym mis Tachwedd 2023</p> <p>Grŵp Gorchwyl a Gorffen wedi'i sefydlu ym mis Hydref 2023</p>		
<p>A1.2 Sicrhau bod Aelodau'n cymryd yr awenau wrth sefydlu egwyddorion neu werthoedd gweithredu safonol penodol ar gyfer y Sefydliad a'i Staff a'u bod yn cael eu cyfathrebu a'u deall.</p>	<p>Camau gweithredu/dogfennau llywodraethu'r Pwyllgor Cynllunio/Rheoli Datblygu wedi'u sefydlu, hyfforddiant i'w roi a chynnydd i'w adolygu yn ystod 2022-2023.</p> <p>Bydd trefniadau llywodraethu yn parhau i gael eu hadolygu mewn perthynas â'r</p>	<p>Ymgorffori ymhellach Egwyddorion a gwerthoedd Gweithredu Safonol, gan gynnwys eu cyfathrebu.</p>	<p>EP/LE</p>	<p>Mawrth 2024</p>

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
Dylai'r rhain adeiladu ar Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus (Egwyddorion Nolan)	<p>Gwasanaeth Cynllunio, gan gynnwys fel rhan o'r ymateb i argymhellion Adolygiad Dilynol Gwasanaeth Cynllunio Cymru (derbyniwyd 18.7.2023).</p> <p>Archwilio Cymru – derbyniwyd gosod amcanion archwilio llesiant ym mis Mehefin 2023. Bydd yr argymhellion yn cael eu hateb.</p>	Grŵp Gorchwyl a Gorffen wedi'i sefydlu ym mis Hydref 2023		
A1.4 Arddangos, mynegi ac ymgorffori'r egwyddorion neu'r gwerthoedd gweithredu safonol drwy bolisiâu a phrosesau priodol a adolygir yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn gweithredu'n effeithiol	<p>Cyhoeddi Cofrestr Penderfyniadau Dirprwyedig – ar y gweill.</p> <p>Adroddiad ar weithgarwch generig chwythu'r chwiban i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu.</p>	<p>Ymgorffori'r egwyddorion Gweithredu Safonol ymhellach a chyfathrebu drwy gyhoeddi dogfennau.</p> <p>Penderfyniad dirprwyedig Cofrestr Penderfyniadau i'w chyhoeddi - ar y gweill.</p> <p>Cofrestr TPO wedi'i pharatoi ac i'w chyhoeddi Ionawr 2024</p> <p>Cofrestr Prif Swyddogion o Fuddiannau Busnes</p>	EP/ HR	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
		Personol i'w diweddarau a'i chyhoeddi		
A3.1 Sicrhau bod aelodau a staff yn dangos ymrwymiad cryf i reolaeth y gyfraith yn ogystal â chadw at gyfreithiau a rheoliadau perthnasol	Hysbysiadau preifatrwydd i Gyngorwyr yn cael eu datblygu ac i'w darparu gan y Swyddog Diogelu Data.	Dangos ymrwymiad cryf i reolaeth y gyfraith a chadw at gyfreithiau a rheoliadau perthnasol Cymhwyster CIA wedi'i gwblhau - 2023	EP/LE/AM	Mawrth 2024
A3.2 Creu amodau i sicrhau bod y Swyddogion statudol, deiliaid swyddi allweddol eraill ac Aelodau yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau yn unol â gofynion deddfwriaethol a rheoliadol.	Mae CMIA wedi cwblhau a chyflawni cymhwyster Archwilydd Mewnol Ardystiedig y Sefydliad Archwilwyr Mewnol. Y CMIA i gwblhau cymhwyster CMIIA yr IIA.	Sicrhau bod deiliaid swyddi allweddol yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau yn unol â gofynion deddfwriaethol a rheoliadol. Cymhwyster CIA wedi'i gwblhau - 2023	EP/AJ	Mawrth 2024- wedi'i gwblhau CMIIA Mawrth 2026
B1.1 Sicrhau bod diwylliant agored ar waith, drwy ddangos, cofnodi a mynegi ymrwymiad y sefydliad i fod yn agored	Polisi Rhyddid Gwybodaeth a Pholisi Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol i'w diweddarau ymhellach o dan y cynllun busnes cyfredol. Adolygiad o'r Cynllun Cyhoeddi Rhyddid Gwybodaeth i'w gynnal.	Dangos ymrwymiad i fod yn agored.	LE/AW/MNH	Mawrth 2024
B3.1 Sefydlu polisi clir ar y math o faterion y bydd y sefydliad yn ymgynghori'n ystyrlon â	Mae Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi newydd, 'Siarad, Gwranddo a Gweithio Gyda'n Gilydd' wedi'i gyhoeddi. Angen	Gwella Ymgysylltu â'r Gymuned.	AW	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
dinasyddion unigol, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid eraill yn eu cylch, neu'n eu cynnwys ynddynt, i sicrhau bod gwasanaeth (neu ddarpariaeth arall) yn cyfrannu at gyflawni'r canlyniadau arfaethedig.	ystyriaeth i roi'r polisi hwn ar waith cyn bod y cam gweithredu wedi'i gwblhau.			
D2.3 Ystyried a monitro'r risgiau sy'n wynebu pob partner wrth gydweithio gan gynnwys risgiau a rennir	Parhau i ystyried newidiadau deddfwriaethol e.e. Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Gweithredu newidiadau deddfwriaethol, megis ynghylch Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ac ystyried/monitro risgiau y mae pob partner yn eu hwynebu wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir.	Rheoli risg a chydymffurfio â deddfwriaeth er mwyn dangos ymrwymiad i'r gyfraith. Gweithredu newidiadau deddfwriaethol – wedi'i gyflawni	AW/EP	Mawrth 2024
E2.2 Cyhoeddi datganiad sy'n nodi'r mathau o benderfyniadau sy'n cael eu dirprwyo a'r penderfyniadau sydd wedi'u neilltuo i'r corff llywodraethu eu gwneud ar y cyd	Cofrestr Penderfyniadau Dirprwyedig i'w chyhoeddi.	Mwy o eglurder ynghylch pa benderfyniadau sy'n cael eu dirprwyo drwy gyfathrebu drwy gyhoeddiadau. Cofrestr TPO wedi'i pharatoi ac i'w chyhoeddi Ionawr 2024	EP	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
		Cofrestr Prif Swyddogion o Fuddiannau Busnes Personol i'w diweddarau a'i chyhoeddi		
G3.1 Sicrhau y gweithredir ar sail argymhellion ynghylch camau cywiro, a wneir gan archwilyr allanol	Monitro cynnydd camau gweithredu/argymhellion – yn parhau.	Sicrwydd a rheoli risg Cwblheir Ffurflenni Ymateb Trefniadaeth ar gyfer pob adroddiad Archwilio Allanol ac fe'u cyflwynir i GAC fel eitem sefydlog ar yr agenda.	EP/AW	Mawrth 2024

DRAFT

7 Casgliad

Mesurodd yr adolygiad blynyddol o'r fframwaith llywodraethu gynnydd yn erbyn Fframwaith newydd *Delivering Good Governance* (2016) CIPFA/SOLACE a chanfuwyd bod y trefniadau llywodraethu cyffredinol yn dderbyniol neu'n dda. Cadarnhaodd yr adolygiad fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn effeithiol ac yn addas i'r diben.

Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd da yn ystod y flwyddyn, gan gofnodi llwyddiant yn erbyn pob un o'r saith egwyddor graidd.

Mae datblygu Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol sy'n dod â'r holl godau a'r holl ddogfennau lleol ynghyd mewn un ddogfen yn rhoi sicrwydd bod trefniadau llywodraethu clir ar waith.

Mae'r Cyngor wedi nodi nifer o fân faterion i'w datrys yn ystod 2023/24 ac mae wedi'u nodi mewn cynllun gweithredu er mwyn eu cwblhau (gweler uchod). Caiff y camau gweithredu a gymerwyd o ganlyniad uniongyrchol i'r pandemig eu cofnodi, fel y bo'n briodol.

8 Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Yn ystod y flwyddyn i ddod, y bwriad yw cymryd camau i fynd i'r afael â'r materion uchod er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu ymhellach. Rydym yn fodlon y bydd y camau hyn yn mynd i'r afael â'r angen am welliannau a nodwyd yn ein hadolygiad o effeithiolrwydd, trwy gydol 2023/24, a byddwn yn monitro'r modd y caiff y camau eu rhoi ar waith a'r modd y maent yn gweithredu, fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf. Cydnabyddir y gallai'r pandemig atal rhai o'r camau hyn, a rhoddir sylw i hynny ac adroddir yn briodol wrth y Cyngor yn ei gylch yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2023/24.